

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 21.11.2003
COM(2003) 716 τελικό

NOT FOR PUBLICATION

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού

[SEC(2003)1295]

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.....	3
I. Εισαγωγή.....	4
II. Προκλήσεις και στόχοι του αιεφόρου τουρισμού.....	5
III. Η παρούσα κατάσταση.....	9
IV. Αντιμετώπιση των προκλήσεων : οι επιλογές πολιτικής.....	11
V. Υλοποίηση της αιεφορίας του τουρισμού : βασικές κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής κοινοτικής προσέγγισης	13
1. Η γενική αρχή μελλοντικής δράσης.....	13
2. Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας	15
α) Σε διεθνές πλαίσιο.....	15
β) Σε ευρωπαϊκό πλαίσιο.....	15
3. Τι προτίθεται να πράξει η Επιτροπή	16
4. Τι μπορούν να κάνουν οι λοιποί ενδιαφερόμενοι φορείς.....	20
VI. Συμπεράσματα	25

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Μειζονες τάσεις στον τουρισμό : σενάριο για το μέλλον του τομέα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Σημαντικές προκλήσεις και μείζονες στόχοι της ιδιωτικής και δημόσιας διακυβέρνησης για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: Παραδείγματα πρωτοβουλιών και συμβολής διεθνών και ευρωπαϊκών ενδιαφερόμενων φορέων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: Κοινοτικές πολιτικές και πρωτοβουλίες με θετικό αντίκτυπο στην αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού

Σημειώνεται ότι όλα τα υπογραμμισμένα τμήματα στην έντυπη μορφή του εγγράφου παραπέμπουν στους υπερσυνδέσμους που έχουν ενσωματωθεί στην ηλεκτρονική μορφή και δεν έχουν άλλη σημασία.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Η διασφάλιση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής αειφορίας του ευρωπαϊκού τουρισμού είναι κρίσιμη τόσο για τη συμβολή της στην αειφόρο ανάπτυξη σε ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο, όσο και για τη βιωσιμότητα, τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την εμπορική επιτυχία αυτού του εξαιρετικά σημαντικού, από οικονομική άποψη, τομέα. Οι προκλήσεις για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού συνδέονται τόσο με τα μοντέλα κατανάλωσης, ιδιαίτερα την εποχική κατανομή και τα ταξίδια για τουρισμό, όσο και με τα μοντέλα παραγωγής του, δηλ. την αλυσίδα αξίας και τους τουριστικούς προορισμούς. Ο χαρακτήρας αειφορίας του τουρισμού και η χρηστή δημόσια και ιδιωτική διακυβέρνηση είναι στοιχεία κλειδιά για την αλλαγή των μη αειφόρων τουριστικών μοντέλων.

Οι ενδιαφερόμενοι φορείς, σε όλα τα επίπεδα, έχουν αρχίσει να προετοιμάζουν το έδαφος για την καλύτερη συμφωνία ανάμεσα στις απαιτήσεις αειφορίας του τουρισμού και στη χρήση του δυναμικού του για την αειφόρο ανάπτυξη. Μολονότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δεν επικεντρώνεται συγκεκριμένα στον τομέα του τουρισμού, συμβάλλει σημαντικά σε αυτές τις προσπάθειες με πλήθος πολιτικών και μέτρων που ευνοούν την αειφόρο ανάπτυξη, τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή εξετάζει τις σωστές οδούς προς την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού προκειμένου να ενισχυθεί το υπάρχον πλαίσιο δράσης και να αξιοποιηθεί κατά το δυνατό. Αυτό συνεπάγεται ότι στηρίζεται κατά κύριο λόγο στις θετικές επιδράσεις των υφιστάμενων κοινοτικών πολιτικών και μέτρων, ενώ παράλληλα τις βελτιώνει, καθώς και σε πρωτοβουλίες υπέρ της αειφορίας του τουρισμού που αναλαμβάνονται από ενδιαφερόμενους φορείς εκτός της Κοινότητας σε αυτόν τον τομέα. Αυτή η προσέγγιση πρέπει να συμπληρωθεί από ορισμένα συγκεκριμένα μέτρα για την κάλυψη των κενών.

Συνεπώς, η προσέγγιση της Κοινότητας σε διεθνές επίπεδο είναι να διατηρήσει την πολιτική της που προωθεί την αειφορία του τουρισμού ως αντικείμενο του εμπορίου και της συνδρομής προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Επιδιώκει ενισχυμένη συνεργασία με φορείς του ΟΗΕ και άλλους διεθνείς οργανισμούς για τον αειφόρο τουρισμό, όσον αφορά τόσο τον παγκόσμιο χαρακτήρα του όσο και στην Ευρώπη.

Η Επιτροπή προβλέπει ένα σύνολο μέτρων για την ενίσχυση της κοινοτικής συμβολής στην αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού. Αυτά τα μέτρα έχουν ως στόχο το μεγαλύτερο όφελος από την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση και από τις διάφορες κοινοτικές πολιτικές και μέτρα που επηρεάζουν τον ευρωπαϊκό τουρισμό και την αειφορία του. Η Επιτροπή επιθυμεί την καλύτερη συνεργασία με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού και μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων φορέων στον τομέα του τουρισμού στην Ευρώπη.

Η Επιτροπή σκοπεύει να δημιουργήσει μια *ομάδα για την αειφορία του τουρισμού*, η οποία θα αποτελείται από αντιπροσώπους των διαφόρων κατηγοριών ενδιαφερομένων φορέων. Η ομάδα αυτή θα έχει ως καθήκον την κατάρτιση αναλυτικού πλαισίου δράσης, το οποίο θα αναθέτει συγκεκριμένες δραστηριότητες στους επιμέρους ενδιαφερόμενους φορείς και θα περιλαμβάνει ένα συμφωνημένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης. Η Επιτροπή προσφέρεται να προωθήσει και να στηρίξει την υλοποίηση των δραστηριοτήτων που θα καθορίζονται από την ομάδα.

Συγκεκριμένες πρωτοβουλίες θα αφορούν την παρακολούθηση και την υποβολή εκθέσεων για τον αειφορία του τουρισμού, δραστηριότητες που προωθούν αειφόρα μοντέλα

τουριστικής κατανάλωσης για τους ευρωπαίους πολίτες, και μέτρα που προάγουν την αειφορία στην αλυσίδα αξίας και τους προορισμούς του ευρωπαϊκού τουρισμού. Η ανάπτυξη και η χρήση κατάλληλων εργαλείων και δικτύων πληροφόρησης θα ενισχύσει τις πρωτοβουλίες αυτές.

Η Επιτροπή αναμένει από τους λοιπούς ενδιαφερόμενους φορείς στην Ευρώπη να συμβάλουν σημαντικά στις προσπάθειες υλοποίησης του αειφόρου τουρισμού. Αυτό αφορά τους ευρωπαίους πολίτες και τουρίστες, τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, τους ευρωπαϊκούς τουριστικούς προορισμούς και τις δημόσιες αρχές, καθώς τους ενδιαφερόμενους φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Η Επιτροπή σχεδιάζει να υποβάλλει εκθέσεις σε τακτά διαστήματα για την πρόοδο της υλοποίησης των βασικών αυτών κατευθύνσεων.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους περισσότερο σημαντικούς και αναπτυσσόμενους τομείς τόσο της παγκόσμιας οικονομίας όσο και της οικονομίας της ΕΕ. Μπορεί να συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην επίτευξη των στόχων της διατήρησης υψηλών και σταθερών επιπέδων οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης, κοινωνικής προόδου που να αναγνωρίζει τις ανάγκες όλων και αποτελεσματικής προστασίας του περιβάλλοντος και συνετής χρήσης των φυσικών πόρων. Η υποστήριξη της θέσης αυτής παγκόσμια και στην ΕΕ απαιτεί από τους εν λόγω φορείς να ενδιαφέρονται για τα στοιχεία από τα οποία εξαρτάται ο τουρισμός.

Τα όρια της βάσης των φυσικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών πόρων, τα οποία καθορίζουν την οικονομική αειφορία του τομέα, δεν θα μπορούν να αντιμετωπίσουν την αδιαλείπτως συνεχιζόμενη ανάπτυξη του ευρωπαϊκού τουρισμού. Ωστόσο, με ειδικές στρατηγικές, οι τουριστικές δραστηριότητες μπορούν να επαναπροσδιοριστούν για να πληρούν τις απαιτήσεις αειφορίας, τις νέες προκλήσεις και τα αιτήματα από τις μεταβαλλόμενες τουριστικές τάσεις και δραστηριότητες (βλέπε Παράρτημα 1) και να αυξήσουν τα εισοδήματα.

Το [σχέδιο υλοποίησης](#) που εκδόθηκε στην *Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη* του Γιοχάνεσμπουργκ ζητά να εστιαστούν οι προσπάθειες στην αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού και περιγράφει τις δράσεις προκειμένου να τροποποιηθούν τα μη αειφόρα μοντέλα κατανάλωσης και παραγωγής, που σχετίζονται επίσης στενά με τον αειφόρο ευρωπαϊκό τουρισμό. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αυξάνεται η απαίτηση για τον προσδιορισμό των στρατηγικών κατευθύνσεων και μέτρων που απαιτούνται για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης του τουρισμού και των κατάλληλων μοντέλων αειφόρου ανάπτυξης για κάθε είδος τουριστικού προορισμού.

Όπως ο τουρισμός αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο που διαμορφώνεται τοπικά, έτσι και τα προβλήματα αειφορίας που συνδέονται με αυτόν ποικίλλουν από παγκόσμια, τα οποία πρέπει να επιλυθούν σε παγκόσμιο επίπεδο, σε τοπικά, τα οποία απαιτούν ανάληψη δράσης σε τοπικό επίπεδο. Ωστόσο, ο τουρισμός υπάγεται κυρίως στη σφαίρα της τοπικής και περιφερειακής ευθύνης. Τα σχετικά με τον τουρισμό μέτρα πρέπει σε μεγάλο βαθμό να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν σε τοπικό επίπεδο για να αντιμετωπίσουν τους υφιστάμενους ειδικούς περιορισμούς και ανάγκες.

Επίσης, πολλές κοινοτικές πολιτικές επηρεάζουν σημαντικά τις διάφορες δραστηριότητες του τομέα του τουρισμού. Οι επιλογές που γίνονται σε αυτές τις πολιτικές επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη του τουρισμού και την αειφορία του, τόσο σε γενικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Το άρθρο 2 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας απαριθμεί την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων ως μία από τις αποστολές της Κοινότητας. Ο τουρισμός μπορεί να συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην επίτευξη των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης και σύμφωνα με το άρθρο 3 (υ) της Συνθήκης η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει μέτρα στον τομέα του τουρισμού για τους σκοπούς του άρθρου 2. Η αειφορία του τουρισμού πρέπει να συνάδει με τις συνολικές κατευθύνσεις για την αειφόρο ανάπτυξη που καθορίστηκαν για την ΕΕ στην [ευρωπαϊκή στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη](#) (SDS).

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, η αειφόρος τουριστική ανάπτυξη αποτελεί προτεραιότητα των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Στην ανακοίνωσή της με τίτλο [Προσέγγιση συνεργασίας για το μέλλον του ευρωπαϊκού τουρισμού](#) του Νοεμβρίου 2001, η Επιτροπή προτείνει την περαιτέρω «προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης των τουριστικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη με την κατάρτιση και την υλοποίηση μιας Ατζέντας 21». Αυτό το θέμα υποστηρίχθηκε θερμά από το [Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο](#), το [Συμβούλιο](#), την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών.

Η παρούσα ανακοίνωση αποβλέπει στην προώθηση της περαιτέρω προόδου όσον αφορά την αειφορία του τουρισμού στην Ευρώπη και παγκόσμια. Οι βασικές της κατευθύνσεις συνιστούν τη συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στο παρόν στάδιο, σε μια ευρεία διαδικασία της Ατζέντας 21 για τον αειφόρο ευρωπαϊκό τουρισμό. Η ανακοίνωση αυτή προτίθεται να κινητοποιήσει τις προσπάθειες των πολλών ενδιαφερόμενων φορέων σε αυτόν τον τομέα, σε όλα τα εδαφικά και διοικητικά επίπεδα και τονίζει τον τρόπο με τον οποίο η Κοινότητα και οι άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς μπορούν να συνεισφέρουν περαιτέρω.

II. ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

• Κύρια πρόκληση : αειφόρος δραστηριότητα και ανάπτυξη

Η κυριότερη πρόκληση για τη βιομηχανία του τουρισμού, τις επιχειρήσεις και τους προορισμούς του είναι η εξής: με ποιον τρόπο είναι δυνατή η διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας στην Ευρώπη και παγκόσμια και της αναμενόμενης ανάπτυξης κατά τις δύο επόμενες δεκαετίες έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν υπερβαίνει τα όρια των διαθέσιμων πόρων, καθώς και τις δυνατότητες αναπαραγωγής των εν λόγω πόρων, παράλληλα με την εμπορική επιτυχία του τομέα ; Καθώς το προϊόν στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην περιβαλλοντική, πολιτιστική και κοινωνική ποιότητα, ο τομέας - εάν δεν υπάρξει αειφόρος διαχείριση - κινδυνεύει να επιδεινώσει ή ακόμα και να καταναλώνει τη δική του βάση πόρων παραγωγής εσόδων, και επομένως να καταστεί οικονομικά και κοινωνικά μη βιώσιμος.

Η αειφόρος ανάπτυξη του τουρισμού συνδέεται περισσότερο με την ανάπτυξη της ποιότητας παρά της ποσότητας. Επίσης, η συνειδητοποίηση της ποιότητας εκ μέρους των τουριστών αποτελεί προαπαιτούμενο της αειφόρου ανάπτυξης και τόσο η αειφορία όσο και η ποιότητα πρέπει να ενσωματωθούν καθώς είναι απαραίτητες για την ανταγωνιστικότητα του τομέα του τουρισμού. Η ανταγωνιστικότητα των τουριστικών επιχειρήσεων και των τουριστικών προορισμών απαιτεί αποτελεσματικότητα, η οποία μπορεί να καλύψει τις δαπάνες για την αειφορία και τη βέλτιστη αειφόρο απόδοση. Αντίστοιχα, η ποιότητα του εργατικού δυναμικού, ο σεβασμός της τοπικής κοινωνίας και οι χαμηλότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον αποφέρουν οφέλη ως προς την αποτελεσματικότητα των πόρων.

Οι ειδικές προκλήσεις μείζονος σημασίας για την αειφορία του τουρισμού (βλέπε Παράρτημα 2) υπάρχουν τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκόσμια αλλά ο ειδικός τους χαρακτήρας και η

έντασή τους μπορεί να ποικίλλει ανάλογα με τα μέρη. Σε γενικές γραμμές οι προκλήσεις αυτές είναι μεγαλύτερες όταν η τουριστική δραστηριότητα και η εξάρτηση από τον τουρισμό είναι ιδιαίτερα υψηλές. Ωστόσο, μπορεί να υπάρχουν πρόσθετες προκλήσεις που να αφορούν ειδικές γεωγραφικές περιοχές, όπως τη Μεσόγειο και τις Άλπεις. Επιπλέον, η διαχείριση του καλούμενου μαζικού τουρισμού μπορεί να γίνει με αειφόρους τρόπους : ο καθορισμός και η υλοποίησή τους αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση αλλά υπόσχεται τη μεγαλύτερη συμβολή στην αειφορία του τουρισμού.

- **Μια ισορροπημένη προσέγγιση ως προς τους τρεις πυλώνες της αειφορίας**

Ο αειφόρος τουρισμός είναι αυτός που είναι οικονομικά και κοινωνικά βιώσιμος, όχι όμως εις βάρος του περιβάλλοντος και του τοπικού πολιτισμού. Επομένως, αειφορία σημαίνει επαγγελματική και οικονομική επιτυχία, περιβαλλοντική ανάσχεση, προστασία και ανάπτυξη, και ευθύνη ως προς την κοινωνία και τις πολιτιστικές αξίες – τρεις αλληλοεξαρτώμενες πτυχές.

Η αειφορία του τουρισμού αφορά ειδικότερα σημαντικές πτυχές όπως τις ανταγωνιστικές και κοινωνικά υπεύθυνες τουριστικές επιχειρήσεις, τη δυνατότητα όλων των πολιτών να συμμετάσχουν στον τουρισμό, τις καλές ευκαιρίες απασχόλησης στον τομέα και τα οφέλη από τις τουριστικές δραστηριότητες για τις τοπικές κοινότητες. Απαιτεί τη διατήρηση της πολιτιστικής ακεραιότητας, την ένταξη των περιβαλλοντικών θεμάτων και της προστασίας των πόρων κληρονομιάς στα τουριστικά μέτρα.

Οι πολυμερείς λύσεις και η χρηστή διαχείριση για τη βελτίωση της συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων φορέων επιτρέπουν την προώθηση του τομέα και την αντιμετώπιση της έλλειψης συνοχής μεταξύ των πρακτικών των εν λόγω ενδιαφερόμενων φορέων.

- **Αειφόρα μοντέλα κατανάλωσης**

Ένα από τα πιο διαδεδομένα προβλήματα του τουρισμού αναγυχής στην Ευρώπη είναι η συγκέντρωσή του σε συγκεκριμένες, περιορισμένες εποχές του έτους, γεγονός που συνδέεται τόσο με το κλίμα όσο και με τις πολιτιστικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της καθημερινής ζωής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον εποχικό κορεσμό των υποδομών επικοινωνίας, των τουριστικών εγκαταστάσεων και της φέρουσας ικανότητας των προορισμών που οδηγεί σε μείωση της ποιότητας.

Παρόλο που ωφελεί την ανάκτηση των πόρων και την τοπική κοινωνία, η λειτουργία εκτός της τουριστικής περιόδου απαιτεί και συνεπάγεται τεράστιο πλεόνασμα δυναμικότητας. Απαιτεί πολυάριθμο εργατικό δυναμικό μη μόνιμης απασχόλησης με, συχνά, κακές συνθήκες εργασίας, γεγονός που έχει αρνητικές συνέπειες στα επίπεδα κατάρτισης, την ποιότητα των υπηρεσιών και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο τομέας δεν μπορεί να προσελκύει και να διατηρεί το απαιτούμενο εργατικό δυναμικό.

Η δεύτερη κρίσιμη επιρροή στην αειφορία του τουρισμού, κυρίως από περιβαλλοντική άποψη, απορρέει από τη μεταφορά που χρειάζεται για τα ταξίδια. Η άνθηση του τουρισμού την τελευταία πεντηκονταετία διευκολύνθηκε κυρίως από την ανάπτυξη των λιγότερο φιλικών για το περιβάλλον οδικών και εναέριων μεταφορών, οι οποίες έγιναν σταδιακά πιο διαδεδομένες και οικονομικά προσίτες. Αυτό το φαινόμενο ενθάρρυνε τη χρήση του αυτοκινήτου για ταξίδια μεγάλων αποστάσεων και προώθησε τα τουριστικά αεροπορικά ταξίδια, συμπεριλαμβανομένων των ταξιδιών σε κοντινούς προορισμούς. Επί του παρόντος, υπάρχει αυξανόμενη ένταση ανάμεσα στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών υποδομών και των υπηρεσιών μεταφορών, στις απαιτήσεις κινητικότητας του τουρισμού στο πλαίσιο των

διαθέσιμων συνδέσεων με τους προορισμούς, στην ικανότητα εξυπηρέτησης αυτών και τις σχετικές δαπάνες.

Ωστόσο, αναμένεται η περαιτέρω αύξηση της έντασης ταξιδιών στην Ευρώπη. Οι τουρίστες αναζητούν ολοένα και περισσότερο εξατομικευμένες επιλογές και η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει, με τη χρήση κυρίως ηλεκτρονικών μέσων, την αναζήτηση προϊόντων προσαρμοσμένων στις ατομικές ανάγκες του χρήστη, με σκοπό τη βέλτιστη εξισορρόπηση ανάμεσα στην ποιότητα και τη θετική εμπειρία, από τη μία πλευρά, και στην τιμή του προϊόντος, από την άλλη.

Παράλληλα με τη σημαντική ανάπτυξη του τουρισμού, η δημογραφική αλλαγή θα οδηγήσει σε αλλαγές στη ζήτηση αναφορικά με τους τύπους τουρισμού. Για παράδειγμα, η μεγαλύτερη αύξηση αναμένεται στον τουρισμό που αφορά την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά. Ωστόσο, όσον αφορά όλο τον τουριστικό πληθυσμό, τα παραδοσιακά μεγάλα τμήματα, ο καλούμενος μαζικός τουρισμός που ελέγχεται κατά συντριπτική πλειοψηφία από τους διεθνείς ταξιδιωτικούς πράκτορες, θα συνεχίσουν να είναι τα πιο σημαντικά από την πλευρά της ποσότητας.

Επιπλέον, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η αύξηση των τουριστών με ειδικές ανάγκες, οι οποίες θα πρέπει να καλύπτονται προκειμένου να μπορέσουν να απολαύσουν τα οφέλη του τουρισμού. Εκτός από το 10 % του πληθυσμού που αναγνωρίζεται επισήμως ότι ανήκει στην κατηγορία των ατόμων με ειδικές ανάγκες οποιουδήποτε τύπου, ένας αυξανόμενος αριθμός τουριστών αναμένεται να είναι άτομα με μειωμένη κινητικότητα λόγω ηλικίας ή προσωρινής αναπηρίας.

Η συμπεριφορά των καταναλωτών ως αποτέλεσμα των τιμών, της ποιότητας και της εικόνας καθορίζεται σχεδόν αποκλειστικά από το ατομικό συμφέρον. Προς το παρόν, λίγοι τουρίστες ενδιαφέρονται για την αειφορία. Ωστόσο, η κατάλληλη πληροφόρηση των καταναλωτών, μέσω των εύκολα κατανοητών μηνυμάτων στα ευρέως διανεμόμενα μέσα του τομέα (διαφημιστικά φυλλάδια, κατάλογοι και ταξιδιωτικοί οδηγοί) μαζί με την προσπάθεια να αναπτυχθεί η νοοτροπία της αειφορίας και να επηρεαστούν και να πειστούν οι άνθρωποι μέσω σαφών σημάτων, είναι δυνατόν να δημιουργήσουν αειφόρα μοντέλα κατανάλωσης, προκαλώντας αλλαγές στο παρεχόμενο προϊόν. Από αυτή τη σκοπιά, οι νέοι άνθρωποι αποτελούν εξαιρετικά σημαντική ομάδα στόχο. Πρέπει να συμπεριλαμβάνει την αύξηση της συνειδητοποίησης της ποιότητας ως αναπόσπαστου στοιχείου του προϊόντος καθώς και νέες προσεγγίσεις για κατανοήσουν οι τουρίστες ότι η ποιότητα και ο αειφόρος τουρισμός στοιχίζουν.

- **Αειφόρα μοντέλα παραγωγής**

Αειφόρος αλυσίδα αξίας

Όπως και με τους καταναλωτές, οι παρέχοντες τουριστικές υπηρεσίες ακολουθούν παραδοσιακά μοντέλα συμπεριφοράς, και συχνά δεσμεύονται από αυστηρές οικονομικές απαιτήσεις, από την ιδιαίτερα έντονη κάθετη αλληλεξάρτηση μεταξύ των τουριστικών επιχειρήσεων που παρέχουν τα στοιχεία αυτού του εξαιρετικά ποικιλόμορφου και σύνθετου τουριστικού προϊόντος και από αποφάσεις που καθορίζονται από την τιμή.

Η διαχείριση της αλυσίδας αξίας του αειφόρου τουρισμού προϋποθέτει ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και ισότιμους όρους ανταγωνισμού. Συνδέεται με τη διαχείριση ποιότητας για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Προκειμένου το οικονομικό όφελος να μην επιτυγχάνεται εις βάρος των κοινωνικών και περιβαλλοντικών πτυχών, ο τομέας χρειάζεται

την εσωτερικοποίηση του κοινωνικού, οικονομικού και περιβαλλοντικού κόστους για τον ορθό καθορισμό των τιμών, ιδίως με τη βοήθεια κατάλληλων συστημάτων που βασίζονται στην αγορά.

Η αξία του αειφόρου τουρισμού συνεπάγεται επίσης τη βελτιστοποίηση της απασχόλησης και των κοινωνικών οφελών, ήτοι την εφαρμογή από τις επιχειρήσεις του τομέα της αρχής της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Αυτή συμπεριλαμβάνει τις δυνατότητες μάθησης και απασχόληση καλής ποιότητας για το εξειδικευμένο και με κίνητρα προσωπικό για την παροχή τουριστικών υπηρεσιών υψηλού επιπέδου, συστήματα πιστοποίησης για την προώθηση αειφόρων μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης, και τη χρήση της καινοτομίας και των νέων τεχνολογιών, όπου κρίνεται κατάλληλο. Επίσης, απαιτεί την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου και πρόσθετες εξουσίες που θα δοθούν στους κοινωνικούς εταίρους σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού και υλοποίησης.

Αειφόρος ανάπτυξη προορισμών

Μαζί με τις συνιστώσες ατομικής υπηρεσίας της αλυσίδας αξίας, ο προορισμός ως σύνολο αποτελεί το συνολικό προϊόν του τουρισμού. Συνεπώς, οι διάφορες δραστηριότητες και πολιτικές των προορισμών που συνδυάζουν δημόσια και ιδιωτικά συμφέροντα είναι σημαντικές για την αειφόρο παραγωγή. Στα περισσότερα μέρη της Ευρώπης το παραδοσιακό πολιτιστικό τοπίο παρέχει τους κατάλληλους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, οι οποίοι αποτελούν προαπαιτούμενο του προϊόντος του τουρισμού. Οι πόροι κληρονομιάς, η επικοινωνιακή υποδομή, οι υποδομές φιλοξενίας και οι τουριστικές εγκαταστάσεις αποτελούν περαιτέρω βασικούς πόρους ενός τουριστικού προορισμού. Η συνετή χρήση της γης αποτελεί ζωτικό παράγοντα για την αειφόρο ανάπτυξη του προορισμού.

Οι απαιτήσεις του τουρισμού από αυτή την άποψη και σε σχέση με την τοπική πολιτιστική ταυτότητα και τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής, προκάλεσαν σε μερικές περιπτώσεις εντάσεις στο επίπεδο του προορισμού. Ο ανταγωνιστικός τουρισμός υψηλής ποιότητας πρέπει να σέβεται τη φέρουσα ικανότητα των φυσικών και πολιτιστικών του περιοχών. Μερικοί περιορισμοί - ειδικότερα ορισμένες παράκτιες ζώνες και νησιά στο νότιο μέρος της Ευρώπης, ορισμένα ορεινά θέρετρα και ορισμένες πόλεις - έχουν υποστεί τις αρνητικές συνέπειες μιας τουριστικής ανάπτυξης που υπερέβαινε τη φέρουσα ικανότητά τους. Περαιτέρω, όπου η τοπική ανάπτυξη των προορισμών με περιορισμένη οικονομική βάση, όπως τα νησιά, βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον τουρισμό, υπάρχει ο κίνδυνος κατάληξης σε μια εύθραυστη και υπέρ τον δέον εξαρτημένη «μονο-οικονομία» χωρίς τις επιθυμητές έμμεσες συνέπειες σε άλλες πλευρές της τοπικής οικονομίας, όπως τη γεωργία και τη χειροτεχνία.

Επιπλέον, υπάρχουν δύο πολύ διαφορετικά φαινόμενα σε περιφερειακό επίπεδο που συνδέονται στενά με τον τουρισμό : η δευτερεύουσα διαμονή και η διαμονή ατόμων τρίτης ηλικίας σε πολλούς ευρωπαϊκούς τουριστικούς προορισμούς καθώς και οι ημερήσιες επισκέψεις, οι οποίες σε ορισμένες τοποθεσίες που δεν απέχουν από τις πόλεις μπορούν να υπερβαίνουν σε μεγάλο βαθμό τις συνήθεις τουριστικές δραστηριότητες. Οι προαναφερθείσες δραστηριότητες, παρόλο που στις περισσότερες περιπτώσεις συνδέονται με σχετικά συντηρητικά έξοδα, μπορούν να βοηθήσουν στην άμβλυνση των αρνητικών συνεπειών της χαμηλής ζήτησης κατά τη διάρκεια της μη τουριστικής περιόδου. Όμως, εκτός από ορισμένες μόνιμες αρνητικές τοπικές συνέπειες, όπως η συμβολή στην αστικοποίηση πολύτιμων εκτάσεων και στις αυξημένες τιμές γης και κόστους ζωής, είναι πιθανό ότι ο υψηλός αριθμός των ημερήσιων επισκεπτών κατά τη διάρκεια του Σαββατοκύριακου και των αργιών με καλό καιρό ή για ειδικά γεγονότα κατά την υψηλή τουριστική περίοδο, θα αυξήσει σε μεγάλο

βαθμό τη ζήτηση και θα ασκήσει πιέσεις στους πόρους, την υποδομή των μεταφορών και τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται από τον τουρισμό, εκτός από τη στέγαση.

Η διασφάλιση των καλών προοπτικών για τον ευρωπαϊκό τουρισμό απαιτεί τη διατήρηση της περιφερειακής ποικιλομορφίας του ευρωπαϊκού τουρισμού ως ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, τη διασφάλιση της ποιότητας και το συνυπολογισμό της ευημερίας της τοπικής κοινότητας στους τουριστικούς προορισμούς, τη διατήρηση ή την αποκατάσταση των ευρωπαϊκών παράκτιων και ορεινών ζωνών, των προστατευμένων περιοχών και των αξιοθέατων πολιτιστικής κληρονομιάς ως βάσης για την ελκυστικότητα των προορισμών, την προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων κληρονομιάς και την ορθή χρήση τους, καθώς και την προώθηση της αειφόρου κινητικότητας μεταξύ και εντός των προορισμών. Επίσης, εξαρτάται από την ύπαρξη ισότιμων όρων για τους τοπικούς προμηθευτές στη σχέση με αυτούς που εμπορεύονται το προϊόν του τουρισμού και απαιτεί τα κέρδη που δημιουργούνται από τον τουρισμό να ρέουν πίσω στους προορισμούς.

III. Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Πολλές πρωτοβουλίες

Πολλοί από τους ενδιαφερόμενους φορείς έχουν αρχίσει να ανταποκρίνονται στις υπάρχουσες προκλήσεις (βλέπε Παράρτημα 3). Οι βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού μπορούν να στηριχθούν σε ένα σημαντικό όγκο έργου και εγγράφων που περιγράφουν σημαντικές διεργασίες και αρχές. Αναπτύσσονται δίκτυα για την ανταλλαγή ή τη διάδοση χρήσιμων πληροφοριών, καθώς και για την προώθηση των βέλτιστων πρακτικών.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με μια σειρά μέτρων πολιτικής, άρχισε να συμβάλλει στην αειφορία, συμπεριλαμβανομένης της αειφορίας του τουρισμού, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο (βλέπε Παράρτημα 4). Παρόλο που τα στοιχεία αυτά εστιάζουν πρωταρχικά σε γενικότερα θέματα αειφορίας που αφορούν οικονομικούς τομείς, μπορούν να συμβάλλουν σε σημαντικό βαθμό στην ανάπτυξη του ευρωπαϊκού τουρισμού.

Η μεγαλύτερη ζήτηση προέρχεται γενικά από τους ευρωπαίους τουρίστες ενώ οι ευρωπαϊκές εταιρείες έχουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή στις διεθνείς επενδύσεις στον τομέα του τουρισμού. Στον δημόσιο τομέα, σύμφωνα με τις τρέχουσες εργασίες σε διεθνές επίπεδο, η ΕΕ ενισχύει την ανάπτυξη του τουρισμού ως σημαντικό εργαλείο για την καταπολέμηση της φτώχειας και τη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών, ιδιαίτερα στις φτωχότερες χώρες του κόσμου. Το 1998, η Επιτροπή υπέβαλε μια [κοινοτική στρατηγική για την υποστήριξη της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες](#) ως σημαντική βάση πολιτικής, την οποία ακολούθησε το ψήφισμα του Συμβουλίου της 30ης Νοεμβρίου 1998.

Η συλλογική ευθύνη της Κοινότητας επεκτείνεται επίσης στο αειφόρο εμπόριο στον τομέα των υπηρεσιών. Εκτός από την υλοποίηση των τρεχουσών δεσμεύσεων, η Κοινότητα επιθυμεί την περαιτέρω απελευθέρωση του τομέα του τουρισμού στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου – Συμφωνία GATS. Οι υπολειπόμενοι εμπορικοί περιορισμοί σε αυτό τον τομέα πρέπει να μειωθούν σημαντικά με τρόπο ο οποίος να συνάδει με τις άλλες συμφωνίες που υποστηρίζουν την αειφορία και να μην επηρεάζει αρνητικά τις συνθήκες που επικρατούν στις τοπικές κοινότητες και τα δικαιώματά τους. Επίσης δεν πρέπει να μειωθεί το δικαίωμα των τοπικών κυβερνήσεων να καθορίζουν την ανάπτυξη του αειφόρου τουρισμού, τα τοπικά φυσικά και πολιτιστικά πλεονεκτήματα, την ποιότητα των

υπηρεσιών, την προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών και των εργαζομένων ή τη δημόσια ασφάλεια.

Η αειφορία του τουρισμού στη λεκάνη της Μεσογείου αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση. Θα μπορούσε να επωφεληθεί σε μεγάλο βαθμό από την [ευρωμεσογειακή εταιρική σχέση](#) και την κοινοτική υποστήριξη για την υλοποίηση του προγράμματος [MEDA](#), ειδικότερα όταν οι περιφερειακές αρχές και άλλες κατηγορίες ενδιαφερόμενων φορέων που είναι σημαντικές για τον τουρισμό συμμετέχουν ως εταίροι. Επίσης, οι ευαίσθητες περιοχές της βόρειας Ευρώπης θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την ενισχυμένη εταιρική σχέση σε αυτή την περιφέρεια.

Ο ευρωπαϊκός οργανισμός περιβάλλοντος έχει ορίσει ορισμένους [δείκτες κλειδιά](#) και ασχολείται με την ανάπτυξη ενός «μηχανισμού αναφορών για τον τουρισμό και το περιβάλλον». Επιπλέον, ένα στοιχείο αναφοράς για την εδαφική ανάπτυξη όσον αφορά τον τουρισμό είναι το [σχέδιο ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου](#) (ΣΑΚΧ), όπως και το Πρωτόκολλο για τον τουρισμό και την αναψυχή σύμφωνα με τη [Σύμβαση των Άλπεων](#). Όσον αφορά αυτές τις πρωτοβουλίες, η μεταφορά στο περιφερειακό και τοπικό επίπεδο θα είναι σημαντική προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος.

Σε εθνικό επίπεδο, ορισμένες χώρες καταρτίζουν *εθνικές στρατηγικές αειφόρου ανάπτυξης* στις οποίες περιλαμβάνεται ο τουρισμός ή πιο συγκεκριμένα εθνικά σχέδια για τον τομέα του τουρισμού. Σε περιφερειακό επίπεδο, σχεδιάζονται και δοκιμάζονται διάφορα πρωτότυπα συστημάτων παρακολούθησης και δεικτών για τον τομέα του τουρισμού.

Αργή πρόοδος

Παρά τις πολλές αυτές πρωτοβουλίες, που υφίστανται από το διεθνές ως το τοπικό επίπεδο και είναι διαθέσιμες παντού, δεν έχει επιτευχθεί ακόμα σημαντική αλλαγή από τα μη αειφόρα μοντέλα κατανάλωσης και παραγωγής στον ευρωπαϊκό τουρισμό. Ο ευρωπαϊκός τουρισμός δεν έχει προσαρμοστεί ακόμα ουσιαστικά στις απαιτήσεις αειφορίας σε σχέση με τις τουριστικές μεταφορές ούτε και στην εποχική κατανομή του τουρισμού αναψυχής και στις οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά μη αειφόρες συνέπειές του. Ούτε σημειώθηκαν μέχρι σήμερα επαρκείς συνέπειες στην παραγωγή της αλυσίδας αξίας του τουρισμού ή της ανάπτυξης τουριστικών προορισμών.

Προφανώς, δεν υπάρχουν ούτε οι πληροφορίες ούτε τα κίνητρα για να αναληφθούν σε ικανοποιητικό βαθμό οι πρωτοβουλίες αυτές επιτόπου, εκεί όπου σχεδιάζεται ο τουρισμός. Εφόσον οι κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές δαπάνες δεν εσωτερικοποιούνται, υπάρχει μάλλον αντίθετο κίνητρο. Περαιτέρω, η καταναλωτική συμπεριφορά διαμορφώνεται σε ατομική βάση και ο τουρισμός υλοποιείται σε τοπικό επίπεδο. Οι πολιτικές που εστιάζονται σε αυτές πρέπει να σχεδιάζονται και να υλοποιούνται σε αυτό το επίπεδο. Επομένως, η επιτυχία των πρωτοβουλιών και των συνεισφορών για την αειφόρο παραγωγή καθορίζεται κυρίως στο επίπεδο των ΜΜΕ και του τοπικού προορισμού.

Η μείζων αδυναμία της μετατροπής των πρωτοβουλιών σε επιτυχημένες συγκεκριμένες δράσεις εκ μέρους της βιομηχανίας, οφείλεται στο γεγονός ότι οι διαχειριστές αντιμετωπίζουν πολλά θέματα και οι προτεραιότητές τους καθορίζονται στο επίπεδο της τοπικής αγοράς. Επιπλέον, υπάρχει ελλιπής επικοινωνία από την κορυφή προς τα κάτω : τα μηνύματα που διατυπώνονται σε πολύπλοκη γλώσσα στο υψηλό επίπεδο δεν προσεγγίζουν τους τοπικούς και περιφερειακούς φορείς και πολίτες. Η διάθεση σχετικών δημοσιευμάτων και η διάδοση μέσω του Διαδικτύου δεν οδηγούν στην απαιτούμενη επιτόπια αφομοίωσή τους. Γενικά οι τουρίστες δεν έχουν πρόσβαση ή δεν κατανοούν τις μάλλον πολύπλοκες πληροφορίες που απαιτούνται για την αξιολόγηση των συνεπειών της συμπεριφοράς τους ως προς την

αιεφορία. Επομένως, απαιτείται δράση για την αμεσότερη σύνδεση, συμμετοχή και αντιμετώπιση αυτών των φορέων καθώς και για τη διατύπωση εύκολα προσβάσιμων και κατανοητών μηνυμάτων.

IV. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ : ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η καταγραφείσα αργή πρόοδος υποδεικνύει ότι η οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική αιεφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού ως συμβολή στην αιεφόρο ανάπτυξη σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και ως προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα, την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την εμπορική επιτυχία του εν λόγω τομέα, απαιτεί μια ενισχυμένη «προσέγγιση», η οποία να αντιμετωπίζει τις διάφορες προκλήσεις με συνεκτικό τρόπο. Αυτή η προσέγγιση θα πρέπει να στηριχθεί στη συμμετοχή και τη βέλτιστη ενεργό συμβολή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων, σε όλα τα επίπεδα και να εστιάζεται :

- στα πλεονεκτήματα της επικουρικότητας και της κρατούσας προσέγγισης «από κάτω προς τα πάνω» για την αντιμετώπιση των θεμάτων,
- στην ανάγκη εξέτασης των ατομικών συνιστωσών, επιμέρους τομέων, πεδίων και πτυχών και των ειδικότερων προβλημάτων που σχετίζονται με αυτούς, παρά στην αντιμετώπιση του τουρισμού και της αιεφορίας του ως ενιαίου θέματος,
- στην ενημέρωση των καταναλωτών για να διασφαλίζεται ότι ασκούνται οι δυνάμεις της αγοράς για την προώθηση των αιεφόρων μοντέλων κατανάλωσης και παραγωγής,
- στην ανάγκη αναγνώρισης του ιδιαίτερου χαρακτήρα των ΜΜΕ και των μικροεπιχειρήσεων,
- στην ανάγκη της διασφάλισης της κοινωνικής και οικονομικής βιωσιμότητας, καθώς και της περιβαλλοντικής αιεφορίας των αγροτικών και παράκτιων κοινοτήτων.

Τα θέματα αυτά πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την λήψη απόφασης για την επιλογή της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που αφορά την αντιμετώπιση των προκλήσεων της αιεφορίας του ευρωπαϊκού τουρισμού. Η εκτεταμένη εκτίμηση επιπτώσεων των πιθανών επιλογών πολιτικής και η δημόσια διαβούλευση καταδεικνύουν ότι θα πρέπει να αποκλειστούν τόσο η πλήρης προσέγγιση ως ουσιαστική κοινοτική πολιτική όσο και η απόλυτη απόρριψη των κοινοτικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο αυτό (βλέπε SEC(2003) 1295). Αντίθετα, το υπάρχον πλαίσιο δράσης πρέπει να ενισχυθεί και να αξιοποιηθεί στο έπακρο.

Αντιδράσεις σχετικά με τις παρατηρήσεις που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης

Στο παρόν, λαμβάνονται επίσης υπόψη οι περισσότερες παρατηρήσεις που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια της δημόσια διαβούλευσης η οποία πραγματοποιήθηκε κατά την προετοιμασία της παρούσας ανακοίνωσης (βλέπε SEC(2003) 1295, κεφάλαιο 7 και συμπλήρωμα). Ωστόσο, ορισμένες παρατηρήσεις υπερβαίνουν σε μεγάλο βαθμό το πεδίο του θέματος και αφορούν γενικά ή συνολικά ζητήματα αιεφορίας ή αντιπροσωπεύουν ακραίες απόψεις· επομένως, σε αυτό το πλαίσιο δεν ήταν δυνατή ή δέουσα η καταγραφή των αντιδράσεων.

Ως αποτέλεσμα της δημόσιας διαβούλευσης, η Επιτροπή επιβεβαιώνει ότι υπάρχουν πολλά μοντέλα επίτευξης της αειφόρου ανάπτυξης του τουρισμού, ότι ο τουρισμός και η αειφορία εξαρτώνται πρωταρχικά από τον καταναλωτή και ότι η οικονομική επιτυχία είναι ουσιώδης για την επίτευξη της αειφορίας. Αυτό απαιτεί προσέγγιση η οποία να στοχεύει σε όσο το δυνατόν περισσότερους ενδιαφερόμενους φορείς και να ευνοεί τη δημιουργία συναίνεσης. Επίσης, η διαβούλευση κατέληξε στην ενισχυμένη αναγνώρισης της εδαφικής διάστασης (χρήση της γης) και των ζητημάτων που συνδέονται με τις κλιματικές αλλαγές για τον αειφόρο τουρισμό. Μολονότι, ως ένα σημείο, η εποχική κατανομή είναι ένα από τα δυσκολότερα στην αντιμετώπισή τους ζητήματα της αειφορίας του τουρισμού, αποτελεί μείζονα πρόκληση που πρέπει να μελετηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η Επιτροπή δεν ευνοεί την ιδέα της εισαγωγής ρυθμιστικών μέσων λόγω της μικρής επιτυχίας που σημείωσαν τα εθελοντικά μέσα τα οποία αναπτύχθηκαν μέχρι σήμερα στον τομέα του τουρισμού. Ωστόσο, σε εξαιρετικές περιπτώσεις δεν μπορεί να αποκλειστεί κατ' αρχήν η ρύθμιση, εάν συνιστά μέρος αναγνωρισμένης κοινοτικής πολιτικής. Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της τις παρατηρήσεις που αφορούν το συντονισμό, την ενσωμάτωση των διάφορων υφιστάμενων κοινοτικών πολιτικών που επηρεάζουν την αειφορία του τουρισμού, καθώς και την απελευθέρωση, και επιβεβαιώνει την πρόθεσή της να ενισχύσει την ενσωμάτωση του προβληματισμού για την αειφορία στις κοινοτικές πολιτικές και πρωτοβουλίες που επηρεάζουν τον ευρωπαϊκό τουρισμό και να αυξήσει τις συνέπειές τους στο ευρωπαϊκό τουρισμό για να υποστηρίξει την αειφορία του τομέα. Ακολουθεί τη γραμμή αντιμετώπισης όλων των πτυχών της αειφορίας και όχι μόνο μερικών κατ' επιλογή.

Μολονότι, αυτές οι βασικές κατευθύνσεις προβλέπουν ότι τα μέτρα θα σχεδιασθούν σταδιακά κατά τη διάρκεια της διαδικασίας που θα ακολουθήσει, είναι όσο το δυνατόν συγκεκριμένες όσον αφορά ειδικά μέτρα. Σε γενικές γραμμές, οι παρατηρήσεις υποστήριξαν σε μεγάλο βαθμό τα προτεινόμενα μέτρα και προσέθεσαν περαιτέρω λεπτομέρειες ή διευκρινίσεις. Αλλά ορισμένες παρατηρήσεις ζητούσαν την διεύρυνση της έννοιας της δράσης και της κοινοτικής συμβολής, κυρίως με την υποβολή αιτημάτων, με τον ένα ή άλλο τρόπο, ειδικής κοινοτικής χρηματοδότησης του αειφόρου τουρισμού ή μέτρων που θα απαιτούσαν σημαντική δημοσιονομική δέσμευση. Στο παρόν στάδιο η Επιτροπή δεν προτίθεται να δώσει συνέχεια σε αυτά τα αιτήματα.

Όσον αφορά την ομάδα για την αειφορία του τουρισμού, λίγες παρατηρήσεις αμφισβήτησαν τη χρησιμότητά της ενώ άλλες επιβεβαίωσαν ότι αυτού του είδους η ομάδα αποτελεί στοιχείο κλειδί για την επιτυχία των προσπαθειών. Ενώ υπήρξε ευρεία υποστήριξη της αντιπροσώπευσης των τοπικών και περιφερειακών αρχών σε αυτή την ομάδα σημειώθηκαν αντιρρήσεις για την ανάληψη της αρχηγίας από τη βιομηχανία του τουρισμού ακόμα και από την ίδια τη βιομηχανία αυτή. Πράγματι, η σύσταση και οι εργασίες αυτής της ομάδας θεωρούνται ως σημαντικό μέτρο, αλλά οι λεπτομέρειές της συνεκτιμούν τις ληφθείσες παρατηρήσεις. Επίσης, το κεφάλαιο V.3. ενσωματώνει σε μεγάλο βαθμό τις παρατηρήσεις που αφορούν άλλα μέτρα αλλά η διαδικασία που θα ακολουθήσει θα καθορίσει τον τρόπο σχεδιασμού και λεπτομερούς υλοποίησής τους.

Όσον αφορά τη συμβολή άλλων ενδιαφερόμενων φορέων, οι ληφθείσες παρατηρήσεις προσέθεσαν χρήσιμες πληροφορίες και έδωσαν πρόσθετη έμφαση στους καταναλωτές και στη σημασία της εκπαίδευσης για τον τομέα αυτό. Τονίστηκε ιδιαίτερα η σημασία των ενδιαφερόμενων φορέων που λειτουργούν επιτόπου ενώ η σημασία των διεθνών ενδιαφερόμενων φορέων αντιμετωπίστηκε με επιφύλαξη. Οι περισσότερες παρατηρήσεις χρησιμοποιήθηκαν για να εμπλουτίσουν, να αναθεωρήσουν και να τελειοποιήσουν το κεφάλαιο V.4. Αλλά επίσης κατέδειξαν την ανάγκη περαιτέρω συζήτησης των αμφιλεγόμενων ζητημάτων όπως της αειφορίας του καλούμενου μαζικού τουρισμού, της πιθανής κυριαρχίας της αγοράς από τους μείζονες τουριστικούς πράκτορες και τη χρησιμότητα των περιβαλλοντικών φόρων, ειδικά στους τουριστικούς προορισμούς.

Τα δύο βασικά στοιχεία στα οποία θα μπορούσε να στηριχθεί μια εφικτή προσέγγιση για την αντιμετώπιση των προκλήσεων είναι :

- η αποτελεσματική υλοποίηση των υφιστάμενων πρωτοβουλιών και των ενισχυμένων προσπάθειών των υπόλοιπων, εκτός των κοινοτικών, ενδιαφερόμενων φορέων, που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα και
- οι δραστηριότητες της Κοινότητας, όπου διακρίνονται δύο βασικοί τύποι :
 - η βελτιστοποίηση του αντίκτυπου των κοινοτικών πολιτικών και μέτρων στην αιεφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού και
 - ο ορισμός και η εφαρμογή συμπληρωματικών ειδικών μέτρων στον τομέα του τουρισμού, για την προαγωγή της αιεφορίας σε όλη την Κοινότητα, τα οποία αποσκοπούν ιδιαίτερα στην υποστήριξη και τη συμμετοχή σε πρωτοβουλίες άλλων ενδιαφερόμενων φορέων, και θα καλύψουν τα κενά των κοινοτικών πολιτικών και μέτρων που επηρεάζουν τον τουρισμό.

Η Επιτροπή θεωρεί αυτή την **πολυμερή προσέγγιση συνεργασίας και πρόληψης**, η οποία αποβλέπει στη γεφύρωση της απόστασης μεταξύ της Κοινότητας και των επιτόπιων φορέων, ως τη σωστή **οδό προς την αιεφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού**.

V. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΙΕΦΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ : ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

1. Η γενική αρχή μελλοντικής δράσης

Εντός και εκτός της Ευρώπης, η αιεφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού απαιτεί μέτρα πολιτικής σε κάθε επίπεδο από το παγκόσμιο στο τοπικό, τα οποία να καλύπτουν μοντέλα κατανάλωσης και παραγωγής στην αλυσίδα αξίας του τουρισμού. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς του τουρισμού - επιχειρήσεις, εργαζόμενοι και προορισμοί, εθνικές διοικήσεις, περιφερειακές και τοπικές αρχές - έχουν την πρωταρχική ευθύνη για τον καθορισμό του πλαισίου πολιτικής για τον τουρισμό και την υλοποίηση των μέτρων. Η αυτορρύθμιση στους διάφορους επιμέρους τομείς και στα κατάλληλα επίπεδα και οι εργασίες των ειδικευμένων διεθνών και ευρωπαϊκών οργάνων, συμπεριλαμβανομένων των οργανισμών τυποποίησης, μπορούν να προωθήσουν την πρόοδο της υλοποίησης.

Παρόλο που η δράση, η οποία εστιάζεται σε θέματα που αφορούν την εποχική συγκέντρωση και τα αιεφόρα τουριστικά ταξίδια, σε γενικές γραμμές πρέπει να αντιμετωπίζεται πάνω από το τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, οι τοπικές αρχές και ο ιδιωτικός τομέας του τουρισμού παραμένουν οι βασικοί ενδιαφερόμενοι φορείς για την αιεφορία των προϊόντων του τουρισμού. Πρέπει να διαμορφώσουν τη δική τους Ατζέντα 21 σε τοπικό επίπεδο ή επίπεδο επιμέρους τομέα. Για το σκοπό αυτό, χρειάζονται υποδείξεις και οδηγίες πολιτικής που να απορρέουν από εθελοντική διαδικασία, η οποία να στηρίζεται βασικά στη συμμετοχή περιφερειακών, τοπικών και μη δημόσιων ενδιαφερόμενων φορέων, αλλά να επικυρώνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι φορείς που αντιπροσωπεύουν τη βιομηχανία του τουρισμού, οι περιφερειακές και τοπικές αρχές και τα συμφέροντα της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να δεσμευθούν ως προς αυτή τη διαδικασία, συμβάλλοντας με τη γνώση, την εμπειρία και τις απόψεις τους και προωθώντας τα μηνύματα που διατυπώνονται προς τους δημόσιους και τους ιδιωτικούς φορείς σε όλα τα γεωγραφικά επίπεδα.

Η συνολική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα βασίζεται ουσιαστικά στις πρωτοβουλίες των άμεσα υπεύθυνων και εξειδικευμένων ενδιαφερόμενων φορέων, καθώς και σε δραστηριότητες στο πλαίσιο των κοινοτικών πολιτικών που επηρεάζουν την αιεφορία

του ευρωπαϊκού τουρισμού. Η υλοποίησή της πρέπει να αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι το επίπεδο της τουριστικής δραστηριότητας και η εξάρτηση από τον τουρισμό ποικίλλει στο αχανές και διαφοροποιημένο έδαφος της Ευρώπης· το ίδιο ισχύει και για την ένταση και τον ειδικό χαρακτήρα των προκλήσεων για τη βιομηχανία του τουρισμού και την αειφορία.

Η μεγάλη ποικιλομορφία του ευρωπαϊκού τουρισμού, η αρχή της επικουρικότητας και η έλλειψη συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων σε αυτόν τον τομέα συνεπάγονται ότι η ίδια η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μπορεί μόνο να αναλάβει συμπληρωματικές δραστηριότητες και να ενθαρρύνει τους ενδιαφερόμενους φορείς να εφαρμόσουν μέτρα πολιτικής, μεταξύ άλλων με:

- την κινητοποίηση της συνεκτικότητας και της αποτελεσματικής συμβολής κοινοτικών πολιτικών και συμπληρωματικών μέτρων στον τομέα του τουρισμού,
- την ενεργό συμμετοχή σε παγκόσμιες και διεθνείς διαδικασίες, με την ανάπτυξη διασυνδέσεων με διεθνείς κρατικούς φορείς και με τη συγκέντρωση των δραστηριοτήτων σημαντικών διεθνών φορέων,
- την πρακτική εφαρμογή και προαγωγή των αρχών της χρηστής διακυβέρνησης,
 - διασφαλίζοντας την επαρκή εκτίμηση επιπτώσεων όλων των σχετικών κοινοτικών μέτρων ή πρωτοβουλιών,
 - προωθώντας τη συνεκτικότητα των εθνικών πολιτικών σε σχέση με τις κοινοτικές δραστηριότητες, αλλά και μεταξύ των πολιτικών των διαφόρων κρατών μελών,
 - επιζητώντας τη σύνδεση, συνδρομή και συνεργασία με διεθνείς και ευρωπαϊκούς μη δημόσιους φορείς που αντιπροσωπεύουν τη βιομηχανία του τουρισμού και τα συμφέροντα άλλων ενδιαφερόμενων φορέων και
 - αναπτύσσοντας τη χρηστή διακυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα και ενθαρρύνοντας τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς καθώς και τα αντιπροσωπευτικά τους όργανα να αναζητήσουν κοινές προσεγγίσεις στην αειφορία στους διάφορους επιμέρους τομείς του τουρισμού,
- την παροχή βοήθειας σε ευρωπαϊκούς, εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς ιδιωτικούς και δημόσιους ενδιαφερόμενους φορείς, προκειμένου να αναλάβουν τις ευθύνες τους για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού, ιδιαίτερα
 - χρησιμοποιώντας τα διαθέσιμα κοινοτικά μέσα,
 - προάγοντας την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και τη διάδοση των πληροφοριών, καθώς και την ευέλικτη συνεργασία, ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων και δικτύωση των ενδιαφερόμενων φορέων σε όλη την Ευρώπη, και
 - συγκεντρώνοντας εμπειρογνωμοσύνη σε θέματα που δεν έχουν ερευνηθεί επαρκώς που θα συμβάλλει στην καθοδήγηση των ενδιαφερόμενων φορέων.

2. Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

α) Σε διεθνές πλαίσιο

Η Κοινότητα θα συνεχίσει την πολιτική της όσον αφορά το αειφόρο εμπόριο στον τομέα των υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων των προβληματισμών για το περιβάλλον), της διεθνούς περιβαλλοντικής διαχείρισης, και της θετικής συνεργίας ανάμεσα στην απελευθέρωση του εμπορίου, την οικονομική ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική ανάπτυξη, χρησιμοποιώντας την αξιολόγηση των επιπτώσεων στην αειφορία (SAI).

Το *σχέδιο υλοποίησης* της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (WSSD) έδωσε έμφαση στην αειφόρο τουριστική ανάπτυξη ως συμβολή στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και στην ανάπτυξη υποδομών, καθώς και στην αειφόρο ανάπτυξη στον αναπτυσσόμενο κόσμο, αλλά και ως θέμα που αφορά την προστασία και τη διαχείριση της βάσης φυσικών πόρων για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Η Κοινότητα θα εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο η εν λόγω έμφαση μπορεί να αντικατοπτρίζεται ακόμα καλύτερα στην κοινοτική πολιτική ανάπτυξης και τα προγράμματα ενίσχυσης. Θα συνεχίσει να εγγυάται ότι η *κοινοτική στρατηγική για την υποστήριξη της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες* του 1998 της Επιτροπής και το ψήφισμα του Συμβουλίου της 30ης Νοεμβρίου 1998 που ακολούθησε, καθοδηγούν τα σχετικά μέτρα.

Η μεγαλύτερη έμφαση στην αειφόρο τουριστική ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες θα μπορούσε να συμπεριλαμβάνει το ενδεχόμενο συνεργασίας με τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη (UNCTAD) και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (ΠΟΤ) για την επιτάχυνση των εργασιών που αφορούν τις ειδικές πρωτοβουλίες του για τον αειφόρο τουρισμό – εξάλειψη της φτώχειας (ST-EP). Η Κοινότητα προτίθεται να ενισχύσει τη συνεργασία της και σε άλλες συναφείς πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται από διεθνείς φορείς, όπως το πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον (UNEP), τον ΠΟΤ και το διεθνές συμβούλιο τοπικών πρωτοβουλιών για το περιβάλλον (ICLEI).

β) Σε ευρωπαϊκό πλαίσιο

Όσον αφορά μια προσέγγιση με γνώμονα τη ζήτηση και τη βελτίωση της αλυσίδας αξίας των ενδιαφερόμενων φορέων και την ανάπτυξη προορισμών προσδιορίζονται οι ακόλουθοι πιθανοί τομείς επικέντρωσης:

- μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση με γνώμονα τον καταναλωτή,
- ανάπτυξη πολυμερών εταιρικών σχέσεων και δικτύων,
- ενοποίηση διακυβέρνησης και πολιτικής σε όλα τα επίπεδα,
- ανάπτυξη ικανοτήτων, ορθές πρακτικές και δέσμευση των ενδιαφερόμενων φορέων για την αειφορία,
- πολυμερής παρακολούθηση και υποβολή εκθέσεων.

Οι πληροφορίες, τα εργαλεία πολιτικής και οι βέλτιστες πρακτικές σχετικά με τον αειφόρο τουρισμό θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω. Διαπιστώνεται μια επείγουσα ανάγκη για αξιόπιστες τεχνικές ανάλυσης της φέρουσας ικανότητας, για την ανάπτυξη μηχανισμών υποβολής εκθέσεων αειφορίας φιλικών προς το χρήστη, και καλύτερα συστήματα στατιστικής παρακολούθησης και δεικτών για την παροχή πληροφοριών με σκοπό τη

διαχείριση της τουριστικής προσφοράς και ζήτησης. Τα εργαλεία αυτά πρέπει να σχεδιαστούν με τέτοιο τρόπο ώστε να προσαρμόζονται βέλτιστα στις τοπικές συνθήκες.

3. Τι προτίθεται να πράξει η Επιτροπή

Η Επιτροπή σχεδιάζει ορισμένες διατάξεις για τη συγκεκριμενοποίηση της περαιτέρω κοινοτικής συμβολής στην υλοποίηση της αειφορίας του τουρισμού.

α) Πρώτον, η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει κατάλληλες λειτουργικές ρυθμίσεις για την αύξηση της συμβολής των κοινοτικών πολιτικών στην αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού.

Η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει το εργαλείο εκτίμησης επιπτώσεων για την ενσωμάτωση των προβληματισμών που αφορούν την αειφορία στις κοινοτικές πολιτικές και πρωτοβουλίες που επηρεάζουν τον ευρωπαϊκό τουρισμό.

Οι εκτιμήσεις επιπτώσεων που αναλαμβάνονται κατά την προετοιμασία και την υλοποίηση του ετήσιου νομοθετικού προγράμματος και του προγράμματος εργασίας της Επιτροπής συμβάλλουν στον εκ των προτέρων προσδιορισμό των πρωτοβουλιών που αναμένεται να επηρεάσουν τον τουρισμό. Πρέπει να επιτρέψουν την αξιολόγηση της πιθανής συμβολής των πρωτοβουλιών αυτών στην ανάπτυξη της αειφορίας του τουρισμού. Η ενισχυμένη διαβούλευση και ο διάλογος, τόσο με τα ενδιαφερόμενα μέρη όσο και εντός της Επιτροπής, θα προσφέρουν την ευκαιρία να λαμβάνονται υπόψη οι προβληματισμοί όλων των ενδιαφερόμενων φορέων στον τομέα του τουρισμού.

Η Επιτροπή θα συντάξει και υλοποιήσει ένα εσωτερικό πρόγραμμα εργασίας για την αύξηση της επιρροής των διάφορων κοινοτικών πολιτικών στον ευρωπαϊκό τουρισμό με σκοπό την υποστήριξη της αειφορίας του τομέα.

Όσον αφορά τα κοινοτικά πεδία πολιτικής που επηρεάζουν το ευρύ φάσμα προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπιστούν, αυτό το πρόγραμμα εργασίας θα αποβλέπει τόσο στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων νομοθετικών και μη νομοθετικών μέσων όσο και στον καθορισμό πρόσθετων πρωτοβουλιών όπου χρειάζεται. Αυτό το πρόγραμμα θα βασίζεται στη λεπτομερή ανάλυση των διάφορων κοινοτικών πολιτικών και θα αποτελεί κοινή προσπάθεια ανοικτού συντονισμού μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων και των αρμόδιων υπηρεσιών της Επιτροπής. Ένας οδηγός θα σημειώνει την κοινοτική υποστήριξη που διατίθεται για την αειφορία του τουρισμού.

Τα πεδία πολιτικής που αφορούν το επιχειρηματικό πνεύμα και την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση, την μάθηση και το ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, την καλή περιβαλλοντική απόδοση καθώς και τους φυσικούς πόρους και την πολιτιστική κληρονομιά, αποτελούν παραδείγματα θεμάτων που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή. Ωστόσο, η εργασία αυτή περιλαμβάνει επίσης το θέμα του τρόπου με τον οποίο η Κοινότητα μπορεί να βοηθήσει τη βελτίωση των δεδομένων και των δεικτών αειφορίας του ευρωπαϊκού τουρισμού. Η Eurostat με βάση τις μεθοδολογικές εργασίες που πραγματοποιήθηκαν στον τομέα του τουρισμού και τις περιβαλλοντικές έρευνες και στατιστικές, προτίθεται να εκπονήσει εγχειρίδιο μεθοδολογίας για την αποτίμηση της αειφόρου ανάπτυξης του τουρισμού και να δοκιμάσει επιλεγμένο αριθμό δεικτών με τη βοήθειά του. Τα αποτελέσματα αυτής της εργασίας θα οδηγήσουν στην έκδοση συστάσεων για τον τρόπο συγκέντρωσης στατιστικών δεδομένων για την αειφορία του τουρισμού.

β) Δεύτερον, η Επιτροπή θα ενθαρρύνει τη συνεργία και τη συνεργασία των ενδιαφερόμενων φορέων.

Η Επιτροπή θα καταρτίσει συμφωνία συνεργασίας με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (ΠΟΤ) με αντικείμενο τον αειφόρο τουρισμό.

Η συμφωνία προτίθεται να προσδιορίσει τα πεδία και τα μέτρα συνεργασίας όσον αφορά : (1) τις συγκεκριμένες ρυθμίσεις αναφορικά με τις πρωτοβουλίες του ΠΟΤ για τον αειφόρο τουρισμό, οι οποίες απευθύνονται ιδιαίτερα στον ευρωπαϊκό χώρο και (2) την τεχνική συνεργασία και υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ως προς τις συνολικές πρωτοβουλίες του ΠΟΤ για τον αειφόρο τουρισμό και την υλοποίησή τους στην Ευρώπη. Επίσης, αυτή θα μπορεί να συμπεριλαμβάνει δραστηριότητες σε αναπτυσσόμενες χώρες για την προώθηση της ανάπτυξης του αειφόρου τουρισμού ως συμβολής στην ανακούφιση της φτώχειας, σε συνδυασμό με την προαναφερθείσα πρωτοβουλία ST-EP.

Η Επιτροπή ευνοεί τη συμβολή των κρατών μελών της ΕΕ (με την ιδιότητα του μέλους του ΠΟΤ), της βιομηχανίας του τουρισμού και των ενδιαφερόμενων ομάδων της κοινωνίας των πολιτών και κάθε άλλου αρμόδιου ενδιαφερόμενου φορέα, στην προετοιμασία και την υλοποίηση της συμφωνίας.

Η Επιτροπή θα συστήσει ομάδα για την αειφορία του τουρισμού, η οποία θα αποτελείται από αντιπροσώπους των διαφόρων ενδιαφερόμενων ομάδων, με καθήκοντα την καθοδήγηση και παρακολούθηση της συνεκτικής υλοποίησης των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων που έχουν αναληφθεί από αυτούς.

Προκειμένου να είναι αποτελεσματική αυτή η ομάδα, ο ρόλος της οποίας στην υλοποίηση της αειφορίας του τουρισμού θα είναι κρίσιμος, πρέπει να είναι το αποτέλεσμα μιας κοινής προσπάθειας μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων φορέων με τη χρήση της μεθόδου ανοικτού συντονισμού. Η Επιτροπή θα καθορίσει την αρχική αντιπροσώπευση μετά από στενή διαβούλευση με τους αντιπροσώπους των διαφόρων ενδιαφερόμενων φορέων. Σε συνεργασία με τους δημόσιους ενδιαφερόμενους φορείς σε διάφορα επίπεδα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι διάφοροι βασικοί φορείς της βιομηχανίας του ευρωπαϊκού τουρισμού πρέπει να δεσμευθούν ιδιαίτερα και να ενταχθούν σε αυτή την ομάδα.

Το πρώτο καθήκον της ομάδας θα έγκειται στη σύνταξη, συζήτηση και κατάρτιση αναλυτικού πλαισίου δράσης, το οποίο αναθέτει συγκεκριμένες δραστηριότητες στους επιμέρους ενδιαφερόμενους φορείς, περιλαμβάνει κοινώς αποδεκτό χρονοδιάγραμμα υλοποίησης και αποτελεί πολύ σημαντική περαιτέρω συμβολή στην ευρεία Ευρωπαϊκή Ατζέντα 21 για τον αειφόρο τουρισμό. Η Επιτροπή θα μπορούσε να συμβάλλει σε πολυμερείς προσπάθειες των ενδιαφερόμενων φορέων με δραστηριότητες που συγκεκριμενοποιούνται παρακάτω υπό γ).

Η ομάδα θα είναι επίσης υπεύθυνη για την τακτική αξιολόγηση της υλοποίησης των μέτρων που προβλέπονται στο πλαίσιο δράσης. Θα κληθεί να αναπτύξει και να διαχειριστεί, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ένα σύστημα παρακολούθησης της αειφορίας του τομέα του τουρισμού. Επομένως, θα μπορεί να υποβάλει σε τακτά διαστήματα έκθεση για την πρόοδο που σημειώθηκε στον τομέα. Για το σκοπό αυτό και ως εργαλείο για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που ανέλαβε η Κοινότητα σε διεθνές επίπεδο, η Επιτροπή θα συνεχίσει, σε συνεργασία με άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς ενδιαφερόμενους φορείς, το έργο που έχει αναλάβει στον τομέα των δεικτών αειφόρου τουρισμού.

Η ομάδα για την αειφορία του τουρισμού πρέπει να ωφελεί και τους επιτόπιους φορείς. Μπορεί να καθοδηγεί τη χρήση του εργαλείου της τοπικής Ατζέντας 21 για τους τουριστικούς προορισμούς και την προετοιμασία μοντέλου για την παρακολούθηση του τοπικού προορισμού και των συστημάτων δεικτών, το οποίο να διασφαλίζει ότι οι προορισμοί δεν ακολουθούν αποκλίνουσες αρχές παρακολούθησης και ότι παρέχουν συγκρίσιμα αποτελέσματα. Μπορεί επίσης να ενθαρρύνει την από κάτω προς τα πάνω ανάπτυξη εργαλείων και καλών παραδειγμάτων αειφορίας του τουρισμού, που να προσαρμόζονται στις τοπικές συνθήκες.

γ) Τρίτον, η Επιτροπή θα μπορούσε να βοηθήσει την προώθηση των αειφόρων μοντέλων τουριστικής κατανάλωσης και παραγωγής και την καλύτερη μεταφορά προσεγγίσεων, πρωτοβουλιών, μέσων και καλών πρακτικών στους επιτόπιους φορείς.

Η Επιτροπή θα επικεντρωθεί στην προώθηση και ενίσχυση των εθελοντικών προσπαθειών και αλλαγών εκ μέρους των διαφόρων ενδιαφερόμενων φορέων, στην ανάπτυξη των ικανοτήτων τους καθώς και στις ανταλλαγές και την υιοθέτηση καλών πρακτικών.

- Όσον αφορά την κατανάλωση του αειφόρου τουρισμού στην Ευρώπη, η Επιτροπή ζητά μια πρωτοβουλία στην οποία να συμμετέχουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς και η οποία να επικεντρώνεται σε δύο βασικά ζητήματα που αφορούν τις αειφόρες επιλογές των καταναλωτών για τον τουρισμό αναψυχής : δηλαδή στην κατάλληλη εποχική κατανομή και στις αειφόρες τουριστικές μεταφορές. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς που επηρεάζουν ή/και γνωρίζουν σε μεγάλο βαθμό τον εν λόγω τομέα πρέπει να συναντούνται τακτικά για να εξετάζουν το πρόβλημα του εποχικού χαρακτήρα του τουρισμού. Αυτοί πρέπει να αξιολογούν την εξέλιξη της εποχικής κατανομής, τις συνέπειες και τους παράγοντες που την επηρεάζουν καθώς και να αναπτύσσουν ιδέες για τη βελτίωσή της και το μετριασμό των αρνητικών συνεπειών της εποχικής συγκέντρωσης.

Όσον αφορά τις αειφόρες τουριστικές μεταφορές, η Επιτροπή έχει ήδη εγκαινιάσει μια ειδική δράση που επικεντρώνεται σε αυτό το θέμα, από την ευρωπαϊκή άποψη, η οποία αποβλέπει στη συμμετοχή όλων των οικείων ομάδων ενδιαφερόμενων φορέων. Μετά την τρέχουσα προπαρασκευαστική φάση και σύμφωνα με βάσιμες πληροφορίες αναφορικά με την ταξιδιωτική συμπεριφορά των ευρωπαίων τουριστών, θα εξετάσει εάν είναι δυνατή η παραγωγή ποσοτικού μοντέλου και αξιολόγησης της τρέχουσας κατάστασης του ευρωπαϊκού τουρισμού που αφορά τις μεταφορές, με γνώμονα τους ενδιαφερόμενους φορείς. Κατόπιν, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί διαγωνισμός για καινοτόμες προσεγγίσεις και αειφόρα μοντέλα παραγωγής και κατανάλωσης στον ευρωπαϊκό τουρισμό με τη χρήση περισσότερο αειφόρων μεταφορών.

Επιπλέον, η Επιτροπή θα εξετάσει τον τρόπο προώθησης των αποτελεσματικών πρωτοβουλιών των ενδιαφερόμενων φορέων που έχουν γνώμονα τον καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αναλαμβάνονται από τα μέσα ενημέρωσης. Οι πρωτοβουλίες αυτές αποσκοπούν στη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και στην ανάπτυξη μιας νοοτροπίας που ευνοεί την αειφορία στις τουριστικές δραστηριότητες. Πρέπει να παράσχουν στους καταναλωτές τις απαραίτητες διαφανείς πληροφορίες, για παράδειγμα σχετικά με τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα ορισμένων προϊόντων του τουρισμού από την άποψη της αειφορίας. Αυτό μπορεί να ευνοεί την αειφόρο συμπεριφορά τουριστικής κατανάλωσης, να αλλάζει όλο και περισσότερο τα μη αειφόρα τουριστικά μοντέλα και να δημιουργεί κίνητρα για την αειφορία. Ορισμένα από αυτά τα θέματα θα αφορούν την καλύτερη κατανόηση των μοντέλων κατανάλωσης των τουριστών, την παροχή εύκολα προσβάσιμων μηνυμάτων σε απλή γλώσσα (για παράδειγμα με τη μορφή

χάρτη δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των τουριστών) και την ανάπτυξη της εκπαίδευσης των νέων σχετικά με τον αειφόρο τουρισμό.

- Όσον αφορά τις πρωτοβουλίες για την ενθάρρυνση της ανάπτυξης και έγκρισης καλών πρακτικών στην αειφόρο παραγωγή σε ολόκληρο τον τομέα του ευρωπαϊκού τουρισμού και μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων του, η Επιτροπή ευνοεί ιδιαίτερα την προώθηση των αρχών της διακυβέρνησης και της υποστήριξης πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ), ως ειδικής πρωτοβουλίας στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πολυμερούς φόρουμ για την ΕΚΕ. Για την επικέντρωση στις επιχειρήσεις της αλυσίδας αειφόρου αξίας, ειδικότερα στις ΜΜΕ και τις μικροεπιχειρήσεις, απαιτείται η συμμετοχή, για την υλοποίηση, των κατάλληλων διαμεσολαβητών για την προσέγγιση αυτών των επιχειρήσεων.

Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες στις οποίες μπορεί να συμβάλει η Επιτροπή περιλαμβάνουν :

- συνεργασία με την πρωτοβουλία τουριστικών πρακτόρων που συντονίζεται από το UNEP και στις προσπάθειες για την επέκταση αυτής της προσέγγισης σε άλλους κλάδους του τουρισμού και στις ΜΜΕ του ευρωπαϊκού τουρισμού,
 - πολυμερείς πλατφόρμες ενδιαφερόμενων φορέων στον τομέα του τουρισμού με σκοπό την προώθηση των διαφόρων στοιχείων και εργαλείων για την υλοποίηση των πρακτικών ΕΚΕ στις ευρωπαϊκές τουριστικές επιχειρήσεις και
 - πολυμερείς προσπάθειες των ενδιαφερόμενων φορέων για την αειφορία στην αλυσίδα αξίας του τουρισμού, ειδικότερα όσον αφορά την αύξηση της ευαισθητοποίησης, την αποτελεσματική επικοινωνία και διάδοση της γνώσης, και την επιτόπια προώθηση της ΕΚΕ και των στοιχείων της όπως η μάθηση, οι εργασιακές και κοινωνικές συνθήκες, τα αειφόρα προϊόντα, και η υποβολή εκθέσεων αειφορίας και η διαφάνεια.
- Επίσης, οι δραστηριότητες πρέπει να επικεντρωθούν ειδικά σε τουριστικούς προορισμούς, και στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και διαχείρισής τους και της ενισχυμένης ικανότητας των τοπικών φορέων να συνεκτιμούν καλύτερα την πτυχή του τουρισμού που αφορά τη χρήση του χώρου και της γης. Η Επιτροπή θα μπορούσε να συμβάλει σε αυτές τις δραστηριότητες με τη συνεργασία και την υποστήριξη, για παράδειγμα :
 - πρωτοβουλιών μεγάλης κλίμακας για την επίτευξη της ευρείας χρήσης του μέσου της τοπικής Ατζέντας 21 στους προορισμούς του ευρωπαϊκού τουρισμού, ως κεντρικής προσπάθειας για την αειφόρο ανάπτυξη και διαχείριση τουριστικών προορισμών και αντίστοιχων μέτρων ενθάρρυνσης,
 - της ανάπτυξης, τελειοποίησης και χρήσης αξιόπιστων και τοπικά προσαρμοσμένων τεχνικών για την ανάλυση, διαχείριση και αύξηση της φέρουσας ικανότητας του αειφόρου τουρισμού και των διαφόρων στοιχείων της, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης των αμοιβαίων επιπτώσεων μεταξύ τουρισμού και πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία απαιτεί τη συνέχιση της έρευνας και τη συνεκτίμηση των πιθανών αποτελεσμάτων της έρευνας, που αφορά την πολιτιστική κληρονομιά, στον αειφόρο τουρισμό,
 - ανταλλαγών μεταξύ των ευρωπαϊκών τουριστικών προορισμών για θέματα αειφόρου ανάπτυξης και διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης

εργαλείων της αγοράς, υλοποίησης της αρχής της φέρουσας ικανότητας, ολοκληρωμένης διαχείρισης ποιότητας καθώς και ευαίσθητων περιοχών και χώρων, και παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων αιεφορίας τουριστικών προορισμών,

- προσέγγισης από κάτω προς τα πάνω για τον ορισμό και την εφαρμογή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, τις περιφερειακές και τοπικές αρχές και τους φορείς αντιπροσώπευσής τους, καθώς και με τους φορείς αντιπροσώπευσης των ευρωπαϊκών τουριστικών προορισμών, εκστρατειών ευαισθητοποίησης και αποτελεσματικής επικοινωνίας και διάδοσης της γνώσης για αυτά τα θέματα αιεφόρου ανάπτυξης και διαχείρισης τουριστικών προορισμών και
- της ανάπτυξης και διάδοσης των καλών πρακτικών.

Επίσης, οι πρωτοβουλίες αυτές πρέπει να τονίσουν τη θετική σύνδεση μεταξύ της αιεφορίας και της ποιότητας του τουρισμού από τη σκοπιά είτε της κατανάλωσης είτε της παραγωγής. Η αιεφορία εντάσσεται στην ποιότητα του προϊόντος του τουρισμού, στην αλυσίδα αξίας και στους προορισμούς. Οι τουρίστες πρέπει να μάθουν ότι η αιεφόρος ποιότητα έχει ένα τίμημα το οποίο όμως αξίζει τον κόπο.

Για μερικούς από τους προαναφερθέντες στόχους, η Επιτροπή θα εξετάσει το ενδεχόμενο χρήσης των στοχοθετημένων τριμερών συμφωνιών ή παρόμοιων ρυθμίσεων στην περίπτωση συμμετοχής και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων εκτός από τις δημόσιες αρχές.

- Περαιτέρω, η Επιτροπή ευνοεί τη δημιουργία και χρήση των εργαλείων και των δικτύων πληροφόρησης, που περιλαμβάνουν και απευθύνονται στους διάφορους τύπους ενδιαφερόμενων φορέων, με σκοπό τη χρηστή διακυβέρνηση σε επίπεδο προορισμού και επιχείρησης και για τη διάδοση των καλών πρακτικών. Τα προαναφερθέντα περιλαμβάνουν την πλήρη εκμετάλλευση του δυναμικού για την καλύτερη χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας. Αυτά μπορούν να διευκολύνουν τον άμεσο διάλογο μεταξύ των διάφορων ενδιαφερόμενων φορέων, να βοηθήσουν στην ανάπτυξη διεπαφής μεταξύ τουριστών και τουριστικών πρακτόρων και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την τακτική αξιολόγηση της προόδου προς την αιεφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού.

Εφόσον καλύπτουν επαρκώς τον σχετικό προβληματισμό, το θέμα, ο χαρακτήρας και η προέλευση των εργαλείων, των δικτύων και των ενδιαφερόμενων φορέων μπορούν να έχουν οποιοδήποτε εύρος. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή αναζητά επίσης μια λύση για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας, της ενημέρωσης και της ευρύτερης χρήσης χρήσιμων εργαλείων και δικτύων που έχουν ήδη δημιουργηθεί με τη χρηματοδοτική υποστήριξη της Κοινότητας.

4. Τι μπορούν να κάνουν οι λοιποί ενδιαφερόμενοι φορείς

Η Επιτροπή αναμένει από τους ενδιαφερόμενους φορείς να συμμετάσχουν σε αυτά τα μέτρα και να συμβάλλουν τα μέγιστα στη διασφάλιση της επιτυχίας τους. Η Επιτροπή ενώ τονίζει τις σχέσεις μεταξύ της συμβολής των εθνικών κυβερνήσεων, των τουριστικών προορισμών και των τοπικών αρχών τους, και των ιδιωτικών επιχειρήσεων, προβλέπει τους ακόλουθους ρόλους για τους διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς :

- *Ευρωπαίοι πολίτες και τουρίστες*

Προκειμένου να επιτευχθεί ο αιφόρος τουρισμός, οι πολίτες πρέπει να καθίστανται όλο και περισσότερο υπεύθυνοι ως τουρίστες και να υποστηρίζουν σε γενικές γραμμές την αιφορία, οι δε επαγγελματίες του τομέα του τουρισμού πρέπει να δεσμευθούν ως προς την αιφορία. Όλοι θα πρέπει να επιζητούν και ενεργά να αποκτούν πρόσβαση σε καλύτερη πληροφόρηση για τον αιφόρο τουρισμό και να είναι πρόθυμοι να λάβουν υπεύθυνες αποφάσεις για αγορές και ταξίδια.

Ο αιφόρος τουρισμός μπορεί να επιτύχει μόνο εάν οι καταναλωτές αγοράζουν τα προϊόντα του. Η σαφής πληροφόρηση, η ευαισθητοποίηση και η παρουσίαση από τα μέσα ενημέρωσης αποτελούν κρίσιμα θέματα, τόσο για τον τουρίστα και τη συμπεριφορά του όσο και για τον πολίτη στον τουριστικό προορισμό. Οι συνεκτικές και αξιόπιστες ενδείξεις για τον προσδιορισμό προϊόντων και υπηρεσιών αιφόρου τουρισμού θα βοηθήσουν τους τουρίστες να είναι ενημερωμένοι σχετικά με το ποια προϊόντα θα επιλέξουν να αγοράσουν και από ποιον, ποιος θα αναλαμβάνει τη μετακίνησή τους καθώς και ποιος είναι αξιόπιστος.

- *Ιδιωτικές εταιρείες και κοινωνικοί εταίροι*

Στον τουρισμό, όπως και σε άλλους τομείς, η καλύτερη χρήση του ευρέως φάσματος των διαθέσιμων μέσων και εργαλείων βοηθά την ανάπτυξη προϊόντων που να ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες και τις νέες αγορές, στις επιχειρηματικές τάσεις που ευνοούν την αιφορία καθώς και στις αυξανόμενες απαιτήσεις αιφορίας. Το τουριστικό εμπόριο μπορεί να επηρεάσει τα τουριστικά μοντέλα κατανάλωσης όσον αφορά την εποχική κατανομή, τις μεταφορές και τα αιφόρα προϊόντα, για παράδειγμα μέσω της πληροφόρησης και του καθορισμού τιμών.

Η σωστή εκτίμηση των τιμών προϋποθέτει τη σωστή εκτίμηση των δαπανών και των δυνατοτήτων υλοποίησης αιφόρων μοντέλων κατανάλωσης και παραγωγής, την καταβολή από τους καταναλωτές και παραγωγούς όλου του κοινωνικού και περιβαλλοντικού κόστους των δραστηριοτήτων τους καθώς και την επεξήγηση των ευρύτερων οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών συνεπειών και αποτελεσμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, το τουριστικό εμπόριο πρέπει να αναπτύξει και να προτείνει λύσεις για την επίτευξη της αιφορίας, οι οποίες να είναι εφικτές σε ένα περιβάλλον με μικρά περιθώρια κέρδους και με συντηρητικά έξοδα από τους τουρίστες.

Η ανοικτή διακυβέρνηση απαιτεί από τους επιχειρηματίες μεγαλύτερη υπευθυνότητα κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους με οικονομικά βιώσιμο τρόπο, που να λαμβάνει υπόψη του περιβαλλοντικά και κοινωνικά θέματα. Αυτό προϋποθέτει την πλήρη υλοποίηση των κατάλληλων πρακτικών ΕΚΕ για τις υπηρεσίες και επιχειρήσεις κάθε τύπου και μεγέθους της αλυσίδας αξίας του τουρισμού, την επιλογή αιφόρων μεθόδων και προϊόντων και τη χρήση συστήματος επιχειρηματικής αξιολόγησης και υποβολής εκθέσεων, το οποίο περιλαμβάνει ισολογισμό σε κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο και όχι μόνο σε οικονομικό.

Η διαφανής πληροφόρηση για τα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των οδηγιών, βοηθά στη μεταβολή των μοντέλων κατανάλωσης ενώ η υιοθέτηση αιφόρων επιλογών τρόπου ζωής των καταναλωτών παρέχει επιχειρηματικά πλεονεκτήματα. Η αναγνωρισμένη διαχείριση, ο έλεγχος, η πιστοποίηση και η επισήμανση των προϊόντων προβάλλουν τις προσπάθειες και προσελκύουν καταναλωτές που είναι ευαισθητοποιημένοι όσον αφορά την αιφορία. Η ανάπτυξη ικανοτήτων, τα προγράμματα εκμάθησης για το προσωπικό και οι αυξημένες δυνατότητες των νέων ηλεκτρονικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων καθιστούν

ευκολότερη την προσαρμογή στις νέες μεθόδους άσκησης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Η συμμετοχή σε διαδικασίες όπως η τοπική Ατζέντα 21, η ολοκληρωμένη διαχείριση ποιότητας των προορισμών και η διαφύλαξη και διατήρηση της κληρονομιάς αποτελούν σημαντικά γνωρίσματα μιας επιχείρησης της τουριστικής οικονομίας με αειφόρο διαχείριση και προλαμβάνουν τις πιθανές συγκρούσεις και κυρώσεις. Η υπεύθυνη στάση όσον αφορά την ανάπτυξη προορισμών και την παροχή προϊόντων προϋποθέτει τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων και των αυτοχθόνων πληθυσμών στη διαδικασία ανάπτυξης, μέσω των συζητήσεων με τους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς για τις επιχειρηματικές πολιτικές και αποφάσεις.

Η οικονομία του τουρισμού πρέπει να αναγνωρίσει ότι ο τοπικός πληθυσμός και οι αρχές του έχουν το δικαίωμα να ελέγχουν την τοπική κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη και το τοπίο. Επομένως, απαιτούνται επιχειρηματικές αποφάσεις που να ωφελούν τους κατοίκους, τους τουρίστες και το τοπίο, ιδιαίτερα όταν το προϊόν στηρίζεται στον αυτόχθονα πολιτισμό και την επικράτειά του. Οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τις τουριστικές υπηρεσίες και την ανάπτυξη του τουρισμού πρέπει να συμμετέχουν στην αξιολόγηση της φέρουσας ικανότητας και στην εφαρμογή των εργαλείων που χρησιμοποιούνται για την τήρηση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών απαιτήσεων.

Οι άλλοι κοινωνικοί εταίροι, δηλαδή οι εργαζόμενοι στον τουρισμό και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και στη βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης. Η απασχόληση σε πολλαπλές δραστηριότητες, η δίκαιη εργασία μερικής απασχόλησης, οι καλύτερες ευκαιρίες μάθησης και οι ολοκληρωμένες δέσμες μέτρων εργασίας-ανεργίας-εκπαίδευσης μπορούν να διασφαλίσουν περισσότερες ευκαιρίες μακροπρόθεσμης απασχόλησης. Αυτά συνδέονται με τα θέματα της ευελιξίας, των υψηλότερων επιπέδων εκπαίδευσης και δεξιοτήτων εκ μέρους των εργαζομένων και μιας προσέγγισης της απασχόλησης η οποία βασίζεται σε μεγαλύτερη τομεακή και γεωγραφική κινητικότητα.

Η Επιτροπή εκτιμά ότι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι άλλοι φορείς που αντιπροσωπεύουν τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων φορέων πρέπει να εγκαταστήσουν ανοικτές συζητήσεις με τα μέλη τους, σε όλα τα επίπεδα, όσον αφορά την αειφορία του τομέα και των δραστηριοτήτων του. Αυτές οι συζητήσεις περιλαμβάνουν την πληροφόρηση για την αειφορία, μέτρα αύξησης της ευαισθητοποίησης και αποτελεσματικές διευθετήσεις της αυτορρύθμισης. Επίσης, πρέπει να παρέχουν δεδομένα για τις τάσεις και πληροφόρηση του τομέα για την καλύτερη ανάπτυξη πολιτικής όσον αφορά την αειφορία του τουρισμού.

- *Ευρωπαϊκοί τουριστικοί προορισμοί και δημόσιες αρχές*

Η διαδικασία της τοπικής Ατζέντας 21 συνιστά σημαντικό τρόπο ανάπτυξης της αειφορίας των τουριστικών προορισμών. Οι τοπικές κυβερνήσεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο όσον αφορά την καθοδήγηση, πολιτική προώθηση και διευκόλυνση της εν λόγω διαδικασίας, με την εγγύηση της διαφανούς παρακολούθησης και αξιολόγησης με επαρκή συγκρίσιμα στοιχεία. Οι κυβερνήσεις αυτές, οι οποίες λαμβάνουν αποφάσεις και μεσολαβούν με έντιμο τρόπο μεταξύ των διαφορετικών συμφερόντων, μπορούν να συνδυάζουν την ευρεία γνώση της τοπικής κατάστασης και των φορέων με τη διευρυμένη ευθύνη και ισχύ ενώ με την ικανότητα διάδοσης που διαθέτουν μπορούν να προσεγγίσουν σχεδόν όλους τους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς.

Για την καλύτερη εκτέλεση των καθηκόντων τους που αφορούν την παραγωγή ενός αειφόρου τουριστικού προϊόντος, οι τουριστικοί προορισμοί και οι δημόσιες αρχές σε όλα τα κυβερνητικά επίπεδα, πρέπει να υιοθετήσουν τις αρχές του ανοικτού χαρακτήρα και της διαφάνειας, συμμετοχής, απόδοσης ευθυνών, αποτελεσματικότητας και συνεκτικότητας που εντάσσονται στη χρηστή διακυβέρνηση και τη χρήση διακλαδικών ολοκληρωμένων προσεγγίσεων. Οι εταιρικές σχέσεις με τις δημόσιες αρχές, τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και άλλες ομάδες της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να ενεργοποιηθούν ώστε όλοι αυτοί οι φορείς να μπορούν να ασκούν άμεση επιρροή στις εν λόγω διαδικασίες διακυβέρνησης στο πλαίσιο εταιρικών σχέσεων μέσω κατάλληλων φόρουμ ενδιαφερόμενων φορέων.

Η διαφοροποιημένη τοπική οικονομία βοηθά στην αποφυγή των αρνητικών συνεπειών της ανάπτυξης που εξαρτάται υπέρ το δέον από τον τουρισμό και παρέχει ευκαιρίες απασχόλησης σε πολλαπλές δραστηριότητες. Επίσης, οι τοπικές δημόσιες αρχές πρέπει να σχεδιάσουν πολιτικές για να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες της δευτερεύουσας κατοικίας και κατοικίας ηλικιωμένων και των ημερήσιων επισκεπτών στον τουριστικό προορισμό τους και με θέματα που αφορούν τον κύκλο ζωής του προορισμού. Η διατομεακή διαχείριση της χρήσης γης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο βρίσκεται στο επίκεντρο της διαδικασίας ενσωμάτωσης τομεακών και θεματικών ζητημάτων στους τουριστικούς προορισμούς. Οι διαδικασίες εκτίμησης επιπτώσεων και τα συστήματα παρακολούθησης και δεικτών, ως μηχανισμοί υποστήριξης της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, αναμένεται να συμβάλουν στην ενοποίηση των πολιτικών και στην αποτελεσματική ανάπτυξη πολιτικών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των πρακτικών μέσων ώστε να εξαναγκασθούν αυτοί που προκαλούν κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος να το πληρώσουν, απαλλάσσοντας με αυτόν τον τρόπο τους δημόσιους προϋπολογισμούς. Επίσης, οι αρχές αυτές αποτελούν στοιχείο κλειδί για τη χρήση των διαρθρωτικών ταμείων για τη βελτίωση της αειφορίας των τουριστικών προορισμών και την υποβολή σχετικών εκθέσεων. Οι προορισμοί και οι δημόσιες αρχές πρέπει να αξιολογούν εάν η δημόσια διαχείριση εξισορροπεί την οικονομική ανάπτυξη με την κοινωνική συνοχή και την περιβαλλοντική προστασία και επίσης να χρησιμοποιούν ετήσια συστήματα υποβολής εκθέσεως που να περιλαμβάνουν ισολογισμό σε κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο και όχι μόνο σε οικονομικό.

Οι περισσότεροι τουριστικοί προορισμοί και δημόσιοι φορείς πρέπει να βελτιώσουν την απόδοσή τους όσον αφορά την αειφορία. Θα μπορούσαν να συμμετάσχουν οι ίδιοι στην ανάπτυξη, προώθηση και χρήση μέσων της αγοράς, σε εθελοντικές συμφωνίες και σε προγράμματα σήμανσης και πιστοποίησης. Μπορούν να επηρεάσουν τα μοντέλα κατανάλωσης των τουριστών όσον αφορά την εποχική κατανομή, τις μεταφορές και τα αειφόρα προϊόντα, ιδιαίτερα μέσω οργανωτικών μέτρων, προώθησης και κινήτρων.

Η απόδοση και η ανάπτυξη τουριστικών προορισμών πρέπει να καθοδηγείται από την ποιότητα και τη φέρουσα ικανότητα. Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές, σε συνεργασία με άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς ενδιαφερόμενους φορείς που δραστηριοποιούνται στην επικράτειά τους, πρέπει να υλοποιήσουν κατάλληλα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους επαγγελματίες του τομέα με σκοπό να δημιουργηθούν «χώροι μάθησης» στον τομέα του τουρισμού.

Τα στελέχη τουριστικών προορισμών και οι άλλοι δημόσιοι φορείς πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τη βασική τεκμηρίωση του αειφόρου τουρισμού. Η βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους που αφορούν την αειφορία πρέπει να επικεντρώνεται ιδιαίτερα σε τομείς με στρατηγική σημασία για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη, όπως η διατομεακή

ομαδική εργασία, η παρακολούθηση και η υποβολή εκθέσεων, η χρήση νέων τεχνολογιών, οι μηχανισμοί δικτύωσης και τα θέματα εργατικού δυναμικού.

Οι τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις και τα αντιπροσωπευτικά όργανά τους πρέπει να διαδραματίσουν ρόλο κλειδί στις αλλαγές και τις προσπάθειες που απαιτούνται για τη βελτίωση της θεσμικής ικανότητας προόδου όσον αφορά την αειφορία των προορισμών και την ανάπτυξη αποτελεσματικών διευθετήσεων της αυτορρύθμισης.

- *Διεθνείς οργανισμοί και εθνικές κυβερνήσεις*

Οι συνεχείς και διευρυμένες προσπάθειες για τον αιφόρο τουρισμό εκ μέρους των σχετικών διεθνών οργανισμών και φορέων θα επιτρέψει στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα να ενισχύσει τη συνεργασία της και να ενώσει τις δυνάμεις της με αυτούς σε αυτόν τον τομέα, επωφελούμενη παράλληλα και συμβάλλοντας ακόμα περισσότερο στη συνολική εμπειρία και ανταλλαγή ιδεών.

Ωστόσο, η αποτελεσματική υλοποίηση των πολλών διεθνών και ευρωπαϊκών δραστηριοτήτων απαιτεί σημαντικές προσπάθειες από τις εθνικές κυβερνήσεις και τις τουριστικές αρχές. Τα κράτη μέλη πρέπει να συμμετάσχουν ενεργά στις προσπάθειες που αναλαμβάνονται από τους διεθνείς οργανισμούς και φορείς και να υποστηρίξουν μέτρα για την προώθηση της αειφορίας σε όλα τα επίπεδα επιρροής τους. Η Επιτροπή τους καλεί να προσδώσουν υψηλή πολιτική προτεραιότητα στην αειφορία του τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων των διευθετήσεων για την ευρύτερη δυνατή κλιμάκωση των διακοπών σε όλη την Ευρώπη και την ένταξη των μοντέλων τουριστικής κατανάλωσης στα θέματα της εκπαίδευσης.

Ο τουρισμός πρέπει να αποτελεί σημαντικό ζήτημα στις εθνικές στρατηγικές αιφόρου ανάπτυξης, με επαρκή χώρο για περιφερειακές και τοπικές πρωτοβουλίες. Επιπρόσθετα, οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν ιδιαίτερη ευθύνη για την ευρεία προώθηση των αρχών της χρηστής διακυβέρνησης και για τη χρήση διαδικασιών εκτίμησης των επιπτώσεων και συστημάτων παρακολούθησης και δεικτών για τη συμβολή στην ενοποίηση των πολιτικών και στην αποτελεσματική ανάπτυξη πολιτικών.

Εναπόκειται στις εθνικές κυβερνήσεις και στις περιφερειακές αρχές να δώσουν το απαραίτητο βάρος στην αιφόρο ανάπτυξη του τουρισμού και της υποδομής του και να βοηθήσουν τις πρωτοβουλίες και την ανάπτυξη ικανοτήτων για την αειφορία άλλων ενδιαφερόμενων φορέων για τον τουρισμό, τόσο με τη χρήση των ιδίων κεφαλαίων όσο και των κεφαλαίων που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ο σχεδιασμός της χρήσης σε ολοκληρωμένη βάση και ο αποτελεσματικός εδαφικός σχεδιασμός αποτελούν σημεία κλειδιά για τη μετάβαση στον αιφόρο τουρισμό.

Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες πρέπει να μοιράζονται καλές πρακτικές σε θέματα όπως οι αιφόρες μεταφορικές συνδέσεις, ο σχεδιασμός νέων τεχνολογιών και οι τεχνικές διαχείρισης επισκεπτών μεγάλης κλίμακας. Μαζί με τους διεθνείς οργανισμούς, διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην παροχή και ανταλλαγή δεδομένων για τις τάσεις, και συνολικών και συντονισμένων στατιστικών γνώσεων για τη δημιουργία, παρακολούθηση και ενημέρωση των προσπαθειών για αιφόρο τουρισμό και στη συνεκτική αξιολόγηση των συνεπειών τους και της κατάστασης.

- *Ομάδες της κοινωνίας των πολιτών*

Οι ομάδες της κοινωνίας των πολιτών με ηγετικό ρόλο στη διαδικασία υλοποίησης της αιφόρου ανάπτυξης μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον υψηλό βαθμό αποδοχής τους από το κοινωνικό σύνολο και τα μέσα ενημέρωσης για να προωθήσουν την ευαισθητοποίηση των καταναλωτών καθώς και τη νοοτροπία της αιφορίας από την πλευρά του τουριστικού εργατικού δυναμικού. Μπορούν να προσφέρουν πολύτιμη διεπαφή μεταξύ των πολιτών, των αρχών και του ιδιωτικού τομέα.

Οι περιβαλλοντικές και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) μπορούν να βοηθήσουν τους δημόσιους και ιδιωτικούς ενδιαφερόμενους φορείς με εποικοδομητικές συνεισφορές με γνώμονα την εξεύρεση λύσεων και να προσφέρουν καινοτόμες προσεγγίσεις με ειδική εμπειρογνωμοσύνη με γνώμονα την εξεύρεση λύσεων και την εμπειρία από πιλοτικά σχέδια. Αυτό θα μπορούσε να συνδυαστεί με την πιο ενεργό συμμετοχή στην ανάπτυξη πολιτικών αιφόρου τουρισμού, καθώς και με οφέλη από μέτρα ανάπτυξης ικανοτήτων. Οι ΜΚΟ θα πρέπει να αναπτύξουν την αποτελεσματικότητά τους σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, έτσι ώστε να είναι δυνατή η διεπαφή αντιπροσωπευτικών οργανισμών με τους τουριστικούς προορισμούς και τις δημόσιες αρχές σε κατάλληλα φόρουμ ενδιαφερόμενων φορέων.

VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Επιτροπή αναμένει από τους λοιπούς ενδιαφερόμενους φορείς να συμβάλλουν στις προσπάθειες για την επίτευξη του αιφόρου τουρισμού. Αυτό αφορά τους ευρωπαϊούς πολίτες και τουρίστες, τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, τους ευρωπαϊούς τουριστικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές καθώς και τους ενδιαφερόμενους φορείς της κοινωνίας των πολιτών.

Η Επιτροπή θα επιθυμούσε να ξεκινήσει η σταδιακή εφαρμογή των μέτρων που θα επιλεγούν το 2004. Στόχος της θα είναι να γίνει αυτό σε συνεργασία με το Συμβούλιο, τα υπόλοιπα κοινοτικά θεσμικά όργανα και τους διεθνείς φορείς που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα και με την ενεργό συμμετοχή των αντιπροσώπων της βιομηχανίας του τουρισμού και της κοινωνίας των πολιτών.

Το φθινόπωρο του 2005, αναμένεται από την Επιτροπή να υποβάλει στο Συμβούλιο και τα υπόλοιπα κοινοτικά θεσμικά όργανα λεπτομερή έκθεση για την πρόοδο της υλοποίησης, που να επαρκεί για την προετοιμασία, μέχρι το 2007, της Ατζέντας 21 για τον ευρωπαϊκό τουρισμό. Επίσης, μπορεί να αποτελέσει συγκεκριμένη συμβολή του τομέα στο πρόγραμμα υποστήριξης των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών για την επιτάχυνση των μεταβολών προς την αιφόρο κατανάλωση και παραγωγή, όπως προβλέπεται στο σχέδιο υλοποίησης το οποίο εγκρίθηκε στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ για την Αειφόρο Ανάπτυξη.

Μειζόνες τάσεις στον τουρισμό : σενάριο για το μέλλον του τομέα

Ο ευρωπαϊκός τουρισμός σήμερα

Ο τουρισμός και η ανάπτυξή του εξακολουθεί να είναι ένα από τα σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά φαινόμενα της εποχής μας, με παγκόσμια διάσταση. Περιλαμβάνει μεγάλο εύρος προϊόντων και προορισμών, στο οποίο συμμετέχουν πολλοί διαφορετικοί ενδιαφερόμενοι φορείς του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα με αποκεντρωμένες, σε μεγάλο βαθμό, αρμοδιότητες, συχνά σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ο τουρισμός αποτελεί σήμερα σημαντικό μέρος της παγκόσμιας οικονομίας και τη μεγαλύτερη βιομηχανία της Ευρώπης, με συνεχιζόμενες προοπτικές για την αύξηση της απασχόλησης. Η εξέλιξή του εξαρτάται ιδιαίτερα από τις μεταφορές που θα τον διευκολύνουν ουσιαστικά και τις σχετικές πολιτικές.

Από το 1980, η ταχεία ανάπτυξη του τουρισμού σε διεθνές επίπεδο οδήγησε σε διπλασιασμό των διεθνών αφίξεων σε ευρωπαϊκούς προορισμούς. Η Ευρώπη αποτελεί σήμερα την τουριστική περιοχή που δέχεται τους περισσότερους επισκέπτες στον κόσμο και αντιπροσωπεύει πλέον σχεδόν το 60% της συνολικής τουριστικής δραστηριότητας σε παγκόσμιο επίπεδο. Όλα δείχνουν ότι αυτή η ανάπτυξη θα συνεχιστεί σε μια έντονα ανταγωνιστική παγκόσμια αγορά. Οι αριθμοί στην Ευρώπη αναμένεται ότι θα αυξηθούν περαιτέρω σε μεγάλο βαθμό και η Ευρώπη θα παραμείνει μία από τις κυριότερες αγορές τουρισμού για τα άλλα μέρη του κόσμου.

Ο σημερινός τουρισμός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αφορά κυρίως εσωτερικές μετακινήσεις. Μόλις το 13% των δραστηριοτήτων που καταγράφηκαν αφορούν επισκέπτες από χώρες που δεν είναι κράτη μέλη. Όσον αφορά τους ίδιους τους πολίτες της ΕΕ, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, τα τρία τέταρτα εξ αυτών μετακινήθηκαν εντός της ΕΕ. Περίπου τα τέσσερα πέμπτα του ευρωπαϊκού τουρισμού αφορούν τον τουρισμό αναψυχής, γεγονός που σημαίνει ότι η επιλογή του προορισμού εναπόκειται σχετικά στη διακριτική τους ευχέρεια. Το υπόλοιπο της τουριστικής δραστηριότητας γίνεται για άλλους σκοπούς, οι οποίοι συνήθως δεν επιτρέπουν την ελεύθερη επιλογή προορισμού.

Σήμερα, στην ΕΕ, το σύνολο αυτής της δραστηριότητας περιλαμβάνει περισσότερες από δύο εκατομμύρια τουριστικές επιχειρήσεις, με 7,7 εκατομμύρια εργαζόμενους. Ο αριθμός αυτός αναμένεται να αυξηθεί κατά περίπου 15% την επόμενη δεκαετία. Το 2001, στην τουριστική βιομηχανία αντιστοιχούσε περίπου το 5% του ΑΕγχΠ της ΕΕ, το οποίο υπερβαίνει το 12% αν ληφθεί υπόψη η ευρύτερη τουριστική οικονομία. Σχεδόν το 99 % των ευρωπαϊκών τουριστικών επιχειρήσεων είναι ΜΜΕ, ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις που διαχειρίζονται ένα σημαντικό ποσοστό του όγκου του εμπορίου, ιδιαίτερα σε διεθνές επίπεδο.

Παρόλο που οι αριθμοί του ευρωπαϊκού τουρισμού είναι υψηλοί και αναμένεται ότι θα αυξηθούν περαιτέρω σε μεγάλο βαθμό, παρατηρείται, και ιδίως πρόσφατα, μια αδυναμία στις αποδόσεις του. Ωστόσο, ο τουρισμός παραμένει ένας από τους τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας με τις καλύτερες προοπτικές.

Υφιστάμενες παγκόσμιες συνθήκες

Οι πρόσφατες κρίσεις σε θέματα ασφάλειας και ο φόβος στον τομέα της υγείας, που προσέλκυαν την ευρύτατη προσοχή των μέσων ενημέρωσης και προξένησαν συγκεχυμένες αντιδράσεις των κυβερνήσεων, προκάλεσαν αλλαγές στα μοντέλα τουρισμού και στη ζήτηση,

που αντικατοπτρίζουν επίσης την παρούσα επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης. Ιδίως, οι επιχειρήσεις μειώνουν τις ταξιδιωτικές τους δαπάνες. Η ανεργία, ο φόβος για την ασφάλεια, τα αυστηρότερα μέτρα ασφάλειας που καθιστούν λιγότερο εύκολα τα ταξίδια καθώς και οι επιβαλλόμενες μεγαλύτερες επιβαρύνσεις εμποδίζουν τα ταξίδια. Επίσης, παρατηρείται απροθυμία των τουριστών να επισκεφτούν ορισμένους προορισμούς για πολιτικούς λόγους και λόγους ασφάλειας.

Ως εκ τούτου, οι τουρίστες στρέφονται προς τις εσωτερικές αγορές τους και τους κοντινούς προορισμούς και μειώνουν τις δαπάνες για τις διακοπές. Για την Ευρώπη, αυτό σημαίνει ότι μειώνεται ο εισερχόμενος τουρισμός από το εξωτερικό και ότι οι ευρωπαίοι ταξιδεύουν λιγότερο σε άλλα μέρη του κόσμου και μένουν πιο κοντά στο σπίτι τους. Η δυναμικότητα των αεροπορικών εταιρειών μειώθηκε σημαντικά, ώστε θα είναι δύσκολο να αντιμετωπιστεί οποιαδήποτε ταχεία αύξηση της ζήτησης εάν τα μοντέλα τουρισμού επανέλθουν στην προηγούμενη κατάστασή τους.

Μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες δημογραφικές και κοινωνικές αλλαγές

Οι δημογραφικές αλλαγές θα έχουν μείζονες συνέπειες στις τάσεις του τουρισμού και στη ζήτηση. Την επόμενη πεντηκονταετία, το ποσοστό των ανθρώπων άνω των 60 στις αναπτυγμένες χώρες θα ανέλθει από το ένα πέμπτο στο ένα τρίτο. Οι άνθρωποι αυτοί θα διατηρούν την ανεξαρτησία τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και ο τουρισμός που αφορά την υγεία, θαλασσοθεραπεία και την «καλή φυσική κατάσταση» θα καταταχθεί στα τμήματα του τουρισμού που ενδέχεται να επωφεληθούν. Επίσης, ολοένα και περισσότερο θα περνούν μεγαλύτερες χρονικές περιόδους στους τουριστικούς προορισμούς που προσφέρουν ευχάριστες συνθήκες διαβίωσης, ιδίως στο Νότο και κατά τη διάρκεια των μη τουριστικών περιόδων. Περισσότεροι άνθρωποι θα μεταφέρουν τον τόπο διαμονής τους, με περισσότερο ή λιγότερο μόνιμο τρόπο, σε περιοχές που αποτελούν σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς ή που μπορούν να γίνουν.

Η αλλαγή αυτή και η αύξηση των μειονοτήτων στις αναπτυγμένες κοινωνίες θα προκαλέσει ζήτηση νέων προϊόντων. Ωστόσο, οι νεότεροι θα συνεχίσουν να απαιτούν προϊόντα «ταξιδιών για τη νεολαία» και οι άνθρωποι ολοένα και περισσότερο θα τείνουν να θεωρούν τον εαυτό τους «νέο» ακόμα και εάν είναι γύρω στα 30. Τα περισσότερα και μικρότερα νοικοκυριά, τα υψηλότερα διαθέσιμα εισοδήματα και τα περισσότερο ευέλικτα μοντέλα εργασίας θα οδηγήσουν σε ακόμα περισσότερες διακοπές μικρής διάρκειας και σε ζήτηση υπηρεσιών υψηλότερης ποιότητας. Η βελτιωμένη ελευθερία κυκλοφορίας και η νοοτροπία της δια βίου μάθησης πρέπει να ενθαρρύνουν τη διάθεση για ταξίδια και την αναζήτηση νέων εμπειριών, και όχι μόνο εκείνων που εντάσσονται στον συνήθη τουρισμό αναψυχής.

Η αλλαγή της πολιτικής συμπεριφοράς και η αύξηση των οικονομικών πιέσεων

Παρόλο που τα επίπεδα της κυβερνητικής υποστήριξης του τουρισμού αναμένεται να μειωθούν, η αύξηση της ευαισθητοποίησης για την περιβαλλοντική ευθύνη θα μπορούσε να οδηγήσει σε περαιτέρω ρυθμίσεις για την προστασία του περιβάλλοντος που θα επηρεάσουν ιδιαίτερα τον τουρισμό περιπέτειας. Η προοπτική υψηλότερων φόρων, επιβαρύνσεων και τιμολόγησης για τον έλεγχο των περιβαλλοντικών πιέσεων, της αύξησης του κόστους για την ενίσχυση της προστασίας των καταναλωτών, το κόστος της βελτίωσης της δυνατότητας πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρία και τα υψηλότερα ασφάλιστρα θα αυξήσουν τις πιέσεις στον ιδιωτικό τομέα ώστε να προσφέρει το προϊόν του σε μια τιμή που ο καταναλωτής θα αναμένει. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των προορισμών και επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα και εντός του κάθετα ενοποιημένου τομέα, θα γίνει εντονότερος. Θα ανταποκρίνονται με στενότερη (και αμεσότερη) επαφή με τις αγορές και τους (πιθανούς) πελάτες τους, τόσο στην

Ευρώπη όσο και διεθνώς, με μεγαλύτερη συνεταιρική χρήση της νέας τεχνολογίας για περισσότερο αποδοτική προώθηση, εμπορία και παροχή πληροφοριών.

Αλλαγές στον τομέα των μεταφορών

Η συνεχιζόμενη ανάπτυξη των αεροπορικών εταιρειών χαμηλού κόστους με τη χρήση περιφερειακών αερολιμένων θα ευνοήσει τους προορισμούς που εξυπηρετούνται από αυτές, ιδιαίτερα την υπηρεσία από σημείο σε σημείο και την ανάπτυξη του τμήματος των διακοπών μικρής διάρκειας. Οι νέες δομές των εισιτηρίων και η ηλεκτρονική αγορά θα αλλάξει τη συμπεριφορά ως προς τις κρατήσεις και θα ευνοήσει τα προϊόντα που σχεδιάζονται σε προσωπικό επίπεδο και δεν είναι «τυποποιημένα» έναντι των οργανωμένων ταξιδιών, για τα ταξίδια τόσο σε κοντινούς όσο και σε μακρινούς προορισμούς. Ανάλογες δομές εισιτηρίων που ισχύουν για τις κρουαζιέρες μπορούν να οδηγήσουν σε περισσότερο ευέλικτα προϊόντα, ιδιαίτερα στην περιοχή της Μεσογείου. Τόσο οι αεροπορικές εταιρείες που εκτελούν προγραμματισμένες πτήσεις όσο και οι εταιρείες που εκτελούν ναυλωμένες πτήσεις, των οποίων τα όρια είναι ολόένα και περισσότερο δυσδιάκριτα, θα μειώσουν περαιτέρω το στόλο τους στη δυναμικότητα που υπόσχεται τις καλύτερες αποδόσεις. Αυτό μειώνει την ικανότητά τους να ανταποκριθούν σε ταχείες αυξήσεις και ανόδους στη ζήτηση. Θα συνεχίσουν να αντιμετωπίζουν τα ενδεχόμενα προβλήματα της έλλειψης καυσίμων και της αύξησης των τιμών λόγω πολιτικών προβλημάτων.

Το τρέχον ποσοστό ανάπτυξης του ατομικού τουρισμού με οδικές μεταφορές δεν είναι πιθανό να συνεχιστεί. Η μείωση της χρήσης του αυτοκινήτου για τις τουριστικές μεταφορές θα οφείλεται περισσότερο στη δυσκολία της χρήσης του παρά στην αύξηση του κόστους. Για τη διαχείριση της περιορισμένης φέρουσας ικανότητας των υποδομών των σημαντικών αστικών προορισμών, η επιτυχία του τέλους κυκλοφοριακής συμφόρησης στο Λονδίνο θα μπορούσε να οδηγήσει σε αντίστοιχη εφαρμογή του σε άλλες πόλεις, μαζί με τον περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των τουριστικών οχημάτων και την αύξηση της χρήσης των δημοσίων μέσων συγκοινωνίας. Οι προσπάθειες των κυβερνήσεων για τη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης και της ρύπανσης από τις οδικές μεταφορές θα σημάνουν την αύξηση των ταξιδιών με σιδηρόδρομο, εάν διατεθεί δημόσια οικονομική υποστήριξη, καθώς θα μειώνεται το σχετικό πλεονέκτημα της χρήσης ιδιωτικών αυτοκινήτων για τον τουρισμό.

Σημαντικές προκλήσεις και μείζονες στόχοι της ιδιωτικής και δημόσιας διακυβέρνησης για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού

Οι προκλήσεις κλειδιά για την αειφορία του τουρισμού είναι οι εξής :

- η έλλειψη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού για ορισμένες θέσεις απασχόλησης και οι δύσκολες κοινωνικές και εργασιακές συνθήκες του τομέα,
- η ανάπτυξη των μεταφορών και οι συνέπειές της στις μεταφορικές ροές : καθώς ο τουρισμός αναγκαστικά εξαρτάται από τις μεταφορές, ο τομέας αυτός πρέπει να τύχει ειδικής προσοχής και ως προς την αειφορία, ιδίως με τον περιορισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένου του θέματος των κλιματικών αλλαγών,
- οι πιθανές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες του τοπικού πληθυσμού, όπως οι αυξήσεις των τιμών και του κόστους διαβίωσης και ο κίνδυνος απόσπασης του πολιτισμού από το τοπικό πλαίσιο του και ο διαχωρισμός από το ρόλο του στην τοπική κοινωνία καθώς και η απώλεια της τοπικής αυθεντικότητας των κοινωνικών και πολιτιστικών εκφράσεων ως συνέπεια της παγκοσμιοποιημένης τουριστικής ανάπτυξης και των επενδύσεων,
- η χρήση των πόρων της κληρονομιάς, η ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και η αύξηση της έκθεσης σε φυσικούς και προερχόμενους από τον άνθρωπο κινδύνους,
- η πιθανή μετατόπιση ως προς την επιλογή προορισμού είτε κατά την υψηλή τουριστική περίοδο είτε όχι, ως αποτέλεσμα των μειζόνων τάσεων των καταναλωτών και εξωτερικών παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των μεταβαλλόμενων χαρακτηριστικών του περιφερειακού κλίματος και των ακραίων καιρικών φαινομένων,
- η πιθανή περαιτέρω τάση προς τη συγκέντρωση και την αυξανόμενη κάθετη ενοποίηση των τουριστικών υπηρεσιών και
- η υιοθέτηση και η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας ως παραγόντων ανταγωνιστικότητας.

Οι μείζονες στόχοι που αφορούν την χρηστή ιδιωτική και δημόσια διακυβέρνηση για τον αειφόρο τουρισμό είναι οι εξής :

- η ενσωμάτωση της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης στις συνολικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές στρατηγικές ανάπτυξης,
- οι ολοκληρωμένες τομεακές πολιτικές στον τομέα και η συνολική συνεκτικότητα σε όλα τα επίπεδα,
- οι πολυμερείς συμφωνίες για το περιβάλλον και οι αειφόρες διεθνείς εμπορικές πολιτικές,
- η ανάπτυξη και η υιοθέτηση ενός συστήματος υποβολής εκθέσεων και λογαριασμών αειφορίας για την εταιρική ευθύνη τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα,
- η χρήση της τοπικής Ατζέντας 21 ειδικά για τους τουριστικούς προορισμούς, συμπεριλαμβανομένου του περιφερειακού επιπέδου,

- η χρήση της αλυσίδας αξίας και των συστημάτων παρακολούθησης και δεικτών για την ανάπτυξη των προορισμών και
- η συμμετοχή των πολιτών, τόσο ως καταναλωτών όσο και ως εργαζομένων.

Παραδείγματα πρωτοβουλιών και συμβολής διεθνών και ευρωπαϊκών ενδιαφερόμενων φορέων

Η συνολική διεργασία της Ατζέντας 21 είναι θεμελιώδους σημασίας για τον τομέα του τουρισμού. Το 1999, η επιτροπή για την αειφόρο ανάπτυξη του ΟΗΕ ενέκρινε μια απόφαση για τον [τουρισμό και την αειφόρο ανάπτυξη](#), η οποία περιλαμβάνει ένα διεθνές πρόγραμμα εργασίας για την αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού. Το [σχέδιο υλοποίησης](#) που εγκρίθηκε στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (WSSD) του 2002 προστίθεται στα προαναφερόμενα. Οι κατευθύνσεις του τελευταίου για την αλλαγή των μη αειφόρων μοντέλων κατανάλωσης και παραγωγής (στοιχεία 13 έως 22) είναι πολύ σχετικές και άμεσα εφαρμόσιμες στον τομέα του τουρισμού. Επίσης, αναφέρονται ειδικότερα στην προώθηση της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης ως σχετικής με την προστασία και τη διαχείριση της βάσης των φυσικών πόρων για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, καθώς και στον αειφόρο τουρισμό που συμβάλλει στην ανάπτυξη της κοινωνίας, της οικονομίας και των υποδομών, καθώς και στην αειφόρο ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες του κόσμου (στοιχεία 41, 52 (ζ) και 64).

Όσον αφορά τις πρωτοβουλίες για συγκεκριμένους τομείς σε παγκόσμιο επίπεδο, το 1996, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού (WTTC), ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ) και το Συμβούλιο της Γης, συνέταξαν μια [Ατζέντα 21 για τον τομέα των ταξιδιών και του τουρισμού](#). Το 1999, η δε Γενική Συνέλευση του ΠΟΤ ενέκρινε τον [παγκόσμιο κώδικα δεοντολογίας για τον τουρισμό](#), που συνιστά περιεκτικό κείμενο σύμφωνα με το οποίο ο τομέας του τουρισμού δεσμεύεται από τις αρχές αειφορίας. Ο ΠΟΤ εξέδωσε επίσης έναν [οδηγό αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης για τις τοπικές αρχές](#) και μια [δήλωση για τον τουρισμό και τις κλιματικές αλλαγές](#).

Το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον (UNEP) / Η Σύμβαση για τη βιοποικιλότητα συνέταξαν [διεθνείς οδηγίες για τον αειφόρο τουρισμό](#) (οδηγίες για δραστηριότητες που σχετίζονται με την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη σε ευάλωτα επίγεια, θαλάσσια, παράκτια και ορεινά οικοσυστήματα). Το UNEP συντονίζει επίσης την [πρωτοβουλία τουριστικών πρακτόρων](#) με αντικείμενο την ανάπτυξη εθελοντικών οδηγιών για τις αρμόδιες εταιρείες και συμβάλλει στην [πρωτοβουλία υποβολής εκθέσεων σε παγκόσμιο επίπεδο](#). Μολονότι και οι δύο πρωτοβουλίες τείνουν να επικεντρωθούν στις μεγάλες επιχειρήσεις, ο κλάδος του τουρισμού απαιτεί από τις ΜΜΕ να είναι πλήρως ενήμερες για τους τρόπους υλοποίησης περισσότερο υπεύθυνων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Μια πολυμερής [έκθεση για τον τομέα του τουρισμού](#), η οποία εκδόθηκε για την WSSD του 2002, παραθέτει πρωτοβουλίες μέσω των οποίων ο τομέας του τουρισμού και ορισμένες από τις κυριότερες ομάδες ενδιαφερόμενων φορέων του ανταποκρίθηκαν στην αειφόρο τουριστική ανάπτυξη, με έμφαση στην κρίσιμη σημασία των ισχυρών εταιρικών σχέσεων ανάμεσα στους διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς. Αναφορικά με το ίδιο γεγονός, ο ΠΟΤ υπέβαλε διάφορα έγγραφα προς συζήτηση σχετικά με τον τομέα του τουρισμού, μεταξύ των οποίων μια [δημοσίευση για τον τουρισμό και τη μείωση της φτώχειας](#), από τα οποία προέκυψε, σε συνεργασία με τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη (UNCTAD), η ειδική πρωτοβουλία [ST-EP](#) (αειφόρος τουρισμός – εξάλειψη της φτώχειας). Περαιτέρω, το WTTC εξέδωσε μια δημοσίευση για την [εταιρική κοινωνική ηγεσία για τη βιομηχανία των ταξιδιών και του τουρισμού](#) ως απάντηση των επιχειρήσεων στην πρόκληση της αειφόρου ανάπτυξης.

Σχετικές εργασίες ανέλαβαν επίσης οι διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις στον τομέα του πολιτισμού και της φύσης. Ο [διεθνής χάρτης πολιτιστικού τουρισμού](#) που υποβλήθηκε από το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Χώρων παρουσιάζει αρχές και κατευθύνσεις για τη διαχείριση του τουρισμού σε χώρους που έχουν σημασία τόσο για τον πολιτισμό όσο και για την κληρονομιά. Οι [διεθνείς φίλοι της φύσης](#) εξέδωσαν [δέκα κατευθύνσεις για την αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού](#).

Πολλά άλλα έγγραφα, μέτρα και ανταλλαγές καλών πρακτικών εστιάζονται ιδιαίτερα στην Ευρώπη, όπως ο ευρωπαϊκός χάρτης για τον περιβαλλοντικά αειφόρο τουρισμό που υποβλήθηκε πρόσφατα από το Δίκτυο των Ευρωπαίων Επιχειρηματιών στον τομέα του Τουρισμού (NET), και ο [ευρωπαϊκός χάρτης για τον αειφόρο τουρισμό σε προστατευμένες περιοχές](#). Η [ευρωπαϊκή σύμβαση για την τοπογραφία](#) του Συμβουλίου της Ευρώπης παρέχει διευκρινίσεις σχετικά με την προσέγγιση που θα διασφαλίσει την προστασία της περιφερειακής ποικιλότητας της Ευρώπης ως έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους του αειφόρου ευρωπαϊκού τουρισμού. Η [Σύμβαση των Άλπεων](#), που αφορά μια μεγάλη γεωγραφική περιοχή με ιδιαίτερη σημασία για τον τουρισμό στην Ευρώπη, περιλαμβάνει ένα Πρωτόκολλο για τον τουρισμό και την αναψυχή που ασχολείται ιδίως με θέματα αειφορίας.

Σε τοπικό επίπεδο, η διαδικασία της *τοπικής Ατζέντας 21* του ΟΗΕ είναι κεφαλαιώδους σημασίας. Θεωρείται εργαλείο κλειδί για τη διαχείριση της διεργασίας αειφόρου τουρισμού, παρέχοντας κατευθύνσεις για την τοπική εδαφική διαχείριση, δηλ. σε τουριστικούς προορισμούς, προωθώντας τη χρήση συστημάτων παρακολούθησης και δεικτών για τη διασφάλιση της ποιότητας της αειφόρου ανάπτυξης. Διάφοροι δήμοι συμμετέχουν στην υλοποίησή της, η οποία προωθείται ιδιαίτερα από το διεθνές συμβούλιο για τοπικές περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες (ICLEI), ένα διεθνή οργανισμό τοπικών κυβερνήσεων με αντικείμενο την υλοποίηση της αειφόρου ανάπτυξης, και από την ευρωπαϊκή γραμματεία του. Πρόσφατα (2003), το UNEP δημοσίευσε μελέτες περιπτώσεων και πρώτα μαθήματα που αφορούν τον [τουρισμό και τοπική Ατζέντα 21 - Ο ρόλος των τοπικών αρχών στον αειφόρο τουρισμό](#).

Πολλές πρωτοβουλίες σε παγκόσμιο επίπεδο επικεντρώνονται στο θέμα των δεικτών. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού ασχολήθηκε με τη μεθοδολογία για τον προσδιορισμό και την εφαρμογή δεικτών αειφόρου τουρισμού. Το 1997, δημοσίευσε έναν πρακτικό οδηγό ([Τι πρέπει να γνωρίζουν τα τουριστικά στελέχη](#)) με σκοπό την ανάπτυξη και χρήση τους. Πρόσφατα συνέστησε μια νέα ειδική ομάδα, με τη συμμετοχή του ευρωπαϊκού οργανισμού περιβάλλοντος, για την εκπόνηση σειράς κατευθύνσεων για τον καθορισμό και την εφαρμογή δεικτών αειφορίας στον τουρισμό. Ο ευρωπαϊκός οργανισμός περιβάλλοντος επίσης συνεργάζεται για την ανάπτυξη «ευρωπαϊκών δεικτών για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη των προορισμών» για την αποτίμηση της θεσμικής, περιβαλλοντικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής απόδοσης, στο πλαίσιο του κοινοτικού έργου [VISIT](#) (εθελοντικές πρωτοβουλίες για τον αειφόρο τουρισμό), το οποίο κατευθύνεται κυρίως από την κοινωνία των πολιτών και υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω του χρηματοδοτικού μέσου *Life* για το περιβάλλον. Ο γερμανικός ομοσπονδιακός οργανισμός περιβάλλοντος εξέδωσε, το 2001, δημοσίευση για τους [Δείκτες για την ανάπτυξη του αειφόρου τουρισμού στην περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας](#).

Σε όλα τα επίπεδα, μια μεγάλη ποικιλία σχετικών πρωτοβουλιών πραγματεύονται την ανάπτυξη εργαλείων πληροφόρησης για την προώθηση αειφόρων μοντέλων κατανάλωσης και παραγωγής στον τομέα του τουρισμού. Από μια πρόσφατη (2002) δημοσίευση του ΠΟΤ με αντικείμενο τις [εθελοντικές πρωτοβουλίες για τον αειφόρο τουρισμό](#) προκύπτει ο βαθμός στον οποίο τα ευρωπαϊκά προϊόντα και οι υπηρεσίες έχουν αναλάβει ηγετικό ρόλο στις εθελοντικές πρωτοβουλίες οικολογικής σήμανσης. Με περίπου 40 περιφερειακά, εθνικά και

διεθνή οικολογικά σήματα για τον τουρισμό στην Ευρώπη, υπάρχουν τόσα πολλά τέτοια σχέδια ώστε είναι αμφίβολο κατά πόσον οι τουρίστες μπορούν να λάβουν αξιόπιστες οδηγίες για την αειφόρο κατανάλωση. Στο πλαίσιο του προαναφερθέντος έργου VISIT έχει ξεκινήσει επίσης η ανάπτυξη ενός προτύπου που επιτρέπει τον εντοπισμό των ευρωπαϊκών τουριστικών οικολογικών σημάτων με υψηλή ποιότητα ως προς το περιβάλλον.

Παράλληλα με αυτές τις πρωτοβουλίες, η ομάδα προτύπων ISO 9000 με αντικείμενο τα συστήματα διαχείρισης ποιότητας και η ομάδα προτύπων ISO 14000 με αντικείμενο τη διαχείριση του περιβάλλοντος αφορούν ιδιαίτερα τον τομέα του τουρισμού. Διάφορες τουριστικές επιχειρήσεις έχουν ήδη αρχίσει να τα εφαρμόζουν.

Κοινοτικές πολιτικές και πρωτοβουλίες με θετικό αντίκτυπο στην αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού

- Διακυβέρνηση, καλύτερος έλεγχος και ενοποίηση πολιτικών

Η ευρωπαϊκή διακυβέρνηση και ο καλύτερος έλεγχος παρέχουν προσεγγίσεις και εργαλεία που υποστηρίζουν κινήσεις για τη βελτίωση της αειφορίας του τουρισμού. Η οριζόντια ενοποίηση της ανάπτυξης και υλοποίησης τομεακών πολιτικών διασφαλίζει επαρκή ποσότητα αιφώρων προβληματισμών σε ένα διατομεακό κλάδο όπως ο τουρισμός. Η εκτίμηση επιπτώσεων συμβάλλει αποφασιστικά στην ολοκλήρωση και βελτίωση της ποιότητας και της συνεκτικότητας του σχεδιασμού πολιτικών. Εκτός από τις σχεδιαζόμενες πιλοτικές εφαρμογές, *οι τριμερείς συμφωνίες*, ως μέσα εθελοντικής ανάληψης που δεν περιλαμβάνουν νομικές δεσμεύσεις, μπορούν επίσης να βοηθήσουν στην προαγωγή της αειφορίας του τουρισμού.

Το άρθρο 6 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας απαιτεί την ολοκλήρωση της προστασίας του περιβάλλοντος. Το Συμβούλιο ενέκρινε ψηφίσματα, συμπεράσματα και στρατηγικές για την επίτευξη της περιβαλλοντικής ολοκλήρωσης και της αιφώρου ανάπτυξης σε συγκεκριμένους τομείς πολιτικής, μερικοί από τους οποίους είναι σχετικοί με την αιφώρο τουριστική ανάπτυξη.

Η κοινοτική στρατηγική ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών (ICZM) και η σχετική γνωμοδότηση, όπου περιγράφεται ο τρόπος προώθησης της ICZM, σχετίζονται ιδιαίτερα με τις τουριστικές δραστηριότητες και τους τουριστικούς προορισμούς. Ζητείται από τα κράτη μέλη να αναπτύξουν, έως την άνοιξη του 2006, εθνικές στρατηγικές ICZM. Οι δημοσιεύσεις της Επιτροπής προσδιορίζουν και προωθούν τις βέλτιστες πρακτικές στον τομέα της ολοκληρωμένης διαχείρισης ποιότητας τουριστικών προορισμών.

- Αειφώρο επιχειρηματικό πνεύμα, επιχειρηματικές πρακτικές και απασχόληση

Η στρατηγική της ΕΕ για την επιχειρηματική πολιτική και τα σχετικά μέτρα, όπως η απλοποίηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ο ευρωπαϊκός χάρτης των μικρών επιχειρήσεων και το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τις ΜΜΕ, έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν στην αειφορία του τομέα του ευρωπαϊκού τουρισμού. Οι κοινοτικές δράσεις για την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος και των ΜΜΕ, όπως τα μέτρα και τα δίκτυα υποστήριξης των επιχειρήσεων, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση και τα μέτρα που ευνοούν τις μικρές επιχειρήσεις και συγκεκριμένες ομάδες στόχους, μπορούν να συμβάλουν στην υποστήριξη αιφώρων τουριστικών επιχειρήσεων.

Η αειφορία του τουρισμού μπορεί να επωφεληθεί ιδιαίτερα από μια κοινή προσπάθεια των ενδιαφερόμενων φορέων για την προώθηση και την ανάπτυξη της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ). Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ΕΚΕ αποτελεί τη βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη της, συμπεριλαμβανομένου του τομέα του τουρισμού. Ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι καλεί τις επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 500 ατόμων να δημοσιεύσουν ένα «τριπλό αποτέλεσμα» στις ετήσιες εκθέσεις τους, το οποίο μετρά την απόδοση με οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια, καθώς και τη λογιστική καταχώρηση, την εκτίμηση και τη γνωστοποίηση των περιβαλλοντικών πτυχών στους ετήσιους λογαριασμούς και στις ετήσιες εκθέσεις των εταιρειών.

Η ευρωπαϊκή πολιτική ανταγωνισμού διασφαλίζει την οικονομική αειφορία του επιχειρηματικού κόσμου και ένα ικανοποιητικό επίπεδο για αειφόρες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Υποστηρίζει την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών προβληματισμών στις κοινοτικές πολιτικές. Ο [έλεγχος συγχωνεύσεων](#) φροντίζει ώστε η συνεχιζόμενη συγκέντρωση σε επίπεδο διαμεσολαβητών, σε συνδυασμό με την κάθετη ενοποίηση και την αυξημένη αγοραστική ισχύ των ταξιδιωτικών πρακτόρων, να μην παρεμποδίζει τον ανταγωνισμό στην αγορά, με αρνητικές συνέπειες στους τοπικούς προμηθευτές, τους μικρούς ταξιδιωτικούς πράκτορες και τους τελικούς καταναλωτές. Το [κοινοτικό πλαίσιο σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος](#) εξετάζει νέες μορφές βοήθειας για περιβαλλοντικούς σκοπούς, ως μέσο για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στο πλαίσιο της εφαρμογής της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», αποφεύγοντας παράλληλα τυχόν διενέξεις με τη διαδικασία εσωτερικοποίησης του κόστους.

Ο αειφόρος τουρισμός μπορεί να επωφεληθεί από τις προσεγγίσεις και τα μέσα που περιγράφονται αναλυτικά στην [ανακοίνωση της Επιτροπής για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων στην οικονομική πολιτική](#). Τα οικονομικά μέσα, ιδιαίτερα τα μέσα της αγοράς για να επιτευχθεί η λειτουργία αγορών για περιβαλλοντικά αγαθά και υπηρεσίες, αποτελούν πρόσφορη οδό για την ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών και οικονομικών πολιτικών σε αυτό τον τομέα. Οι συμφωνίες έπειτα από διαπραγματεύσεις, οι οποίες αφορούν ενδεχομένως μια γεωγραφική περιοχή ή έναν επιμέρους τομέα, παρέχουν μεγαλύτερη ευελιξία στον κλάδο για την επίτευξη των συμφωνημένων στόχων, εφόσον οι περισσότερες ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις εκπροσωπούνται ήδη και αναμένεται να συμμετάσχουν στη συμφωνία. Οι περιβαλλοντικοί καθώς και οι άλλοι φόροι μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην εσωτερικοποίηση του κόστους. Οι περιβαλλοντικοί φόροι για τον τουρισμό μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό μέσο για τον εξαναγκασμό των ρυπαίνοντων σε πληρωμή. Όπου κρίνεται απαραίτητο, η επιβολή χρεώσεων ή η προσφορά πληρωμών που τιμολογούν τους περιβαλλοντικούς πόρους αντιστοιχούν καλά στην ποικιλομορφία του τομέα του τουρισμού.

Οι ετήσιες οδηγίες της ΕΕ για την απασχόληση στα κράτη μέλη, οι σχετικές συστάσεις που απευθύνονται σε κάθε κράτος μέλος καθώς και οι βασικές πτυχές της [ευρωπαϊκής πολιτικής για την απασχόληση \(EES\)](#) μπορούν να εφαρμοστούν και στον τομέα του τουρισμού. Η ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος και η δημιουργία θέσεων εργασίας, η βελτίωση της ικανότητας απασχόλησης, η ενθάρρυνση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και του εργατικού δυναμικού τους, καθώς και η ενίσχυση των πολιτικών ίσων ευκαιριών για τους άνδρες και τις γυναίκες είναι βασικοί τομείς που θα μπορούσαν επομένως να εξεταστούν ως προς το δυναμικό του τουρισμού για τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Η κοινωνική αειφορία του τομέα του τουρισμού και η προσέλκυση ειδικευμένου εργατικού δυναμικού μπορούν να επωφεληθούν από τις προσπάθειες και την εργασία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σε θέματα του τομέα [της ποιοτικής εργασίας και των συνθηκών απασχόλησης](#), όπως ο κοινωνικός διάλογος και η διαβούλευση, η κοινωνική συνεργασία, οι συλλογικές συμφωνίες και συμβάσεις εργασίας, η κοινωνική προστασία και η σχετική αμοιβαία πληροφόρηση, η πολιτική για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τη γήρανση του πληθυσμού, ο συντονισμός των σχεδίων κοινωνικής ασφάλισης και η κοινωνική ένταξη. Οι προσπάθειες της Επιτροπής για την [πραγμάτωση μιας ευρωπαϊκής περιοχής δια βίου μάθησης](#) ωφελούν επίσης τον κλάδο του τουρισμού, ιδιαίτερα όσον αφορά τους *χώρους μάθησης*, έτσι ώστε ο κλάδος του τουρισμού να συγκεντρώνει όλες τις απαραίτητες ικανότητες για τις καινοτομίες που διαθέτει.

– [Αειφόρος τουρισμός και ενέργεια](#)

Η Λευκή Βίβλος [«ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών»](#) και το σχέδιο δράσης της έχουν πρωταρχική σημασία για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού.

Η Λευκή Βίβλος περιγράφει τον τρόπο για την επίτευξη των πλέον αποδοτικών, αειφόρων και υψηλότερης ποιότητας τουριστικών μεταφορών. Η στρατηγική και τα μέτρα που προτείνονται είναι σχεδιασμένα για τη σταδιακή εξάλειψη της σύνδεσης ανάμεσα στη συνεχή αύξηση του τομέα των μεταφορών και την οικονομική ανάπτυξη, προκειμένου να μειωθεί η κυκλοφοριακή συμφόρηση και η πίεση στο περιβάλλον, διατηρώντας παράλληλα την οικονομική ανταγωνιστικότητα της ΕΕ και αναπτύσσοντας μια πολιτική ποιοτικών μεταφορών για τους ευρωπαίους πολίτες. Τα προτεινόμενα μέτρα τα οποία αφορούν την οδική ασφάλεια, την περιορισμένη κυκλοφοριακή συμφόρηση, την αειφόρο κινητικότητα, τα δικαιώματα των επιβατών, την καλύτερη ποιότητα των μεταφορικών υπηρεσιών και τις αειφόρες υποδομές ικανοποιούν τους προβληματισμούς των τουριστών και του τοπικού πληθυσμού και επηρεάζουν σημαντικά το τουριστικό προϊόν και την καθημερινή ζωή στους τουριστικούς προορισμούς.

Η Λευκή Βίβλος τονίζει τη σημασία μιας ισορροπημένης ανάπτυξης ανάμεσα στους διάφορους τρόπους μεταφοράς, χάρη στα μέτρα πολιτικής για την ρυθμισμένη απελευθέρωση της αγοράς και την εσωτερικοποίηση του εξωτερικού κόστους των μεταφορών μαζί και με στοχοθετημένες επενδύσεις στα δίκτυα που διασφαλίζουν το θεμιτό ανταγωνισμό μεταξύ των διάφορων τρόπων μεταφοράς. Η εξάλειψη των τεχνικών και θεσμικών εμποδίων στις μεταφορές μεταξύ των κρατών μελών και η δημιουργία μιας πραγματικής κοινής αγοράς μεταφορών θα ευνοήσουν τις αειφόρες τουριστικές μεταφορές. Η υποδομή του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών (TEN-T) για τους διάφορους τρόπους μεταφοράς και τα συστήματα διαχείρισης της κυκλοφορίας αυτής διευκολύνουν επίσης τον τουρισμό και θα το επιτύχουν σύμφωνα με τις απαιτήσεις αειφορίας.

Τα επιτεύγματα και τα μέτρα της Κοινότητας στον τομέα της ενέργειας ευνοούν την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη. Η Λευκή Βίβλος [«Ενέργεια για το μέλλον - ανανεώσιμες πηγές ενέργειας»](#) θέτει τους στόχους και τα αντίστοιχα χρονοδιαγράμματα ενεργειών αναφορικά με τους τύπους ενέργειας που είναι εξαιρετικά σημαντικοί για τον κλάδο του τουρισμού, με τη μορφή ενός σχεδίου δράσης. Οι δράσεις κλειδιά της Λευκής Βίβλου [«Εκστρατεία εκκίνησης»](#) αναφέρονται σαφώς σε εφαρμογές που σχετίζονται με τον τουρισμό.

– Συνετή χρήση, διαχείριση, προαγωγή και αύξηση των φυσικών πόρων και της κληρονομιάς: προστατευμένες περιοχές και φυσική και πολιτιστική κληρονομιά

Με σκοπό το σεβασμό της βιοποικιλότητας, των πολιτιστικών αξιών και της πολιτιστικής κληρονομιάς, η Επιτροπή ενθαρρύνει και προωθεί την εκτίμηση της τουριστικής φέρουσας ικανότητας των οικοσυστημάτων, των οικοτόπων και των χώρων, την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ τουριστικών φορέων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και την ανάπτυξη διεθνών κατευθύνσεων για τον αειφόρο τουρισμό. Η Επιτροπή εξέδωσε [οδηγίες](#) με αντικείμενο την ανάπτυξη του [αειφόρου τουρισμού](#) σε προστατευμένες περιοχές και με βάση την κληρονομιά του τόπου. Οι στόχοι και τα μέτρα που περιλαμβάνονται στη [στρατηγική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τη βιοποικιλότητα](#) αφορούν άμεσα τον αειφόρο τουρισμό, συμπεριλαμβανομένων των απαιτούμενων ειδικών μέτρων διατήρησης και προστασίας και της ιδιαίτερης προσοχής που αποδίδεται στον αντίκτυπο των [χώρων του δικτύου «Nature 2000»](#) της Ευρώπης.

Πολλά μέτρα και έργα που χρηματοδοτούνται από την Κοινότητα παρέχουν καλές πρακτικές σχετικά με τις δυνατότητες του αειφόρου τουρισμού να δημιουργήσει ευκαιρίες για την ορθή χρήση της κληρονομιάς και να αυξήσει το τεράστιο δυναμικό του τουρισμού που βασίζεται στην πολιτιστική κληρονομιά με σκοπό την αειφόρο οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία απασχόλησης. Το [πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000»](#), το οποίο αποσκοπεί στην προαγωγή ενός κοινού πολιτιστικού χώρου που θα χαρακτηρίζεται τόσο από πολιτιστική ποικιλομορφία όσο και από μια κοινή πολιτιστική κληρονομιά, καθώς και άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα με πολιτιστική διάσταση, μπορούν να συμβάλουν στη διερεύνηση αυτών των δυνατοτήτων.

– Πολιτική για το περιβάλλον

Η κοινοτική πολιτική για το περιβάλλον σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού. Εκτός από τα μέτρα, τα μέσα και τα εργαλεία που αναφέρονται σε σχέση με τη συνετή χρήση και διαχείριση της βιοποικιλότητας και της φυσικής κληρονομιάς (βλέπε παραπάνω), καθώς και την πληροφόρηση, τη διαχείριση και την εκτίμηση του περιβάλλοντος (βλέπε παρακάτω), ο κλάδος του τουρισμού επηρεάζεται άμεσα από θέματα όπως οι υδάτινοι πόροι, τα λύματα και η διαχείριση αποβλήτων.

Η οδηγία του 1976 περί της ποιότητας των υδάτων κολυμβήσεως θέτει δεσμευτικά πρότυπα για τα ύδατα κολυμβήσεως σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα οποία προς το παρόν τελούν υπό αναθεώρηση στο πλαίσιο μιας νέας οδηγίας. Η ετήσια έκθεση υδάτων κολυμβήσεως και ο τουριστικός άτλας παρουσιάζουν την ποιότητα των υδάτων κολυμβήσεως. Η ασφάλεια των υδάτων για κολύμβηση ή ψυχαγωγία είναι σημαντικός παράγοντας για την επιλογή ενός τουριστικού προορισμού, για τον οποίο τα καθαρά ύδατα είναι σημαντικό επιχείρημα για την προσέλκυση επισκεπτών.

Αναφορικά με τα λύματα και τα απόβλητα, άμεσο ενδιαφέρον και σημασία για την αλυσίδα αξίας του τουρισμού και τους αιφόρους τουριστικούς προορισμούς παρουσιάζουν τα κοινοτικά μέτρα πρόληψης και εκείνα που αφορούν την επεξεργασία, την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, τη διάθεση ή την αποτέφρωση. Η πρόληψη και καταπολέμηση του τοπικού περιβαλλοντικού θορύβου είναι επίσης ένα θέμα μεγάλης σημασίας για την περιβαλλοντικά αειφόρο διαχείριση των τουριστικών προορισμών.

– Χρηματοδοτική υποστήριξη της αιφόρου τουριστικής ανάπτυξης: τα κονδύλια υπέρ της οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης

Τα διαρθρωτικά ταμεία και οι κοινοτικές πρωτοβουλίες τους, ιδιαίτερα το Interreg και το LEADER+, το πρόγραμμα Phare, και η κοινοτική ενίσχυση για τα προενταξιακά μέτρα στον τομέα της γεωργικής και της αγροτικής ανάπτυξης (SAPARD), παρέχουν όλα πολλές δυνατότητες για την υποστήριξη μέτρων που συνδέονται με τον τουρισμό. Η δημοσίευση της Επιτροπής «Βέλτιστη αξιοποίηση των διαρθρωτικών ταμείων στον τομέα του τουρισμού και του εμπορίου» προωθεί ακόμη περισσότερο αυτό το ρόλο. Η ανακαίνιση και η ανάπτυξη των χωριών και η προστασία και η διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς καθώς και η ενθάρρυνση των τουριστικών δραστηριοτήτων συνιστούν επιλέξιμα μέτρα σύμφωνα με το άρθρο 33 του ισχύοντος κανονισμού του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το ΕΓΤΠΕ, εκτός από τις περιοχές του στόχου 1 από το ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Εγγυήσεων.

Το Ταμείο Συνοχής και το μέσο προενταξιακών διαρθρωτικών πολιτικών χρηματοδοτούν αντίστοιχα μεγάλα έργα υποδομής για το περιβάλλον και τις μεταφορές που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της κοινοτικής πολιτικής για το περιβάλλον και του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών και μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλη κλίμακα την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού στην Ευρώπη.

– Εφαρμογή νέων τεχνολογιών

Η Επιτροπή έχει επισημάνει τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να διασφαλιστεί ότι οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις μπορούν να επωφεληθούν τα μέγιστα από την ηλεκτρονική οικονομία, συμπεριλαμβανομένων εκείνων του κλάδου του τουρισμού, για τις οποίες ο πιθανός αντίκτυπος των ΤΠΕ είναι μεγάλος. Το σχέδιο δράσης eEurope 2005: Κοινωνία της πληροφορίας για όλους της Επιτροπής καλεί τον ιδιωτικό τομέα να συνεργαστεί με την

Επιτροπή και τα κράτη μέλη για την επίτευξη των στόχων του eEurope. Με ρητή αναφορά στον τουρισμό, το σχέδιο ανακοινώνει ότι η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, τον ιδιωτικό τομέα και τις περιφερειακές αρχές, θα ορίσει ηλεκτρονικές υπηρεσίες για την προώθηση του eEurope και την παροχή δημόσιας πληροφόρησης φιλικής προς το χρήστη.

Επιπλέον, το θεματικό πεδίο έρευνας προτεραιότητας «τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας», στο πλαίσιο του έκτου προγράμματος πλαισίου δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, με σκοπό τη συμβολή στη δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας και στην καινοτομία (2002-2006), παρέχει πολλές δυνατότητες για την υποστήριξη σχεδίων που σχετίζονται με τον τουρισμό.

– Πληροφόρηση υψηλής ποιότητας, διαχειριστικά εργαλεία, παρατήρηση και μέτρηση

Η καλύτερη ποιότητα και η εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες για περιβαλλοντικά και πρακτικά θέματα συμβάλλει στη διαμόρφωση απόψεων και, επομένως, στη λήψη αποφάσεων από τους τουρίστες που υποστηρίζουν την αειφορία. Η επέκταση του [κοινοτικού συστήματος απονομής οικολογικού σήματος](#) στις υπηρεσίες ξεκίνησε με τον επιμέρους τομέα της τουριστικής υποδομής, τον πρώτο τομέα υπηρεσιών για τον οποίο αναπτύχθηκαν οικολογικά κριτήρια. Ομοίως, προβλέπεται να προωθηθεί η ευρεία αποδοχή από τον τομέα του τουρισμού του [κοινοτικού συστήματος οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου \(EMAS\)](#), για την αξιολόγηση, την υποβολή εκθέσεων και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων, σε συνδυασμό με την υποβολή και ανεξάρτητη αξιολόγηση αυστηρών εκθέσεων περιβαλλοντικών επιδόσεων ή αειφόρου ανάπτυξης.

Η κοινοτική νομοθεσία απαιτεί τη διεξαγωγή [εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων](#) για ορισμένα έργα εγκαταστάσεων τουρισμού και αναψυχής, καθώς και για σχέδια και προγράμματα που θέτουν το πλαίσιο για την έγκριση της ανάπτυξης. Η [ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων](#) συμβάλλει στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προϊόντων σε όλες τις φάσεις του κύκλου ζωής τους. Οι ενδιαφερόμενοι φορείς στον τομέα του τουρισμού μπορούν να επωφεληθούν από την πληροφόρηση για τη βιομηχανία και τους τομείς πολιτικής προϊόντων που αναπτύσσονται και ελέγχονται ήδη, όπως οι οικολογικές βιομηχανίες, καθώς και από τις δυνατότητες που παρέχει το κοινοτικό δίκαιο στους αγοραστές του δημόσιου τομέα που επιθυμούν να εντάξουν τους περιβαλλοντικούς παράγοντες στις [διαδικασίες δημόσιων συμβάσεων](#).

Σημαντικό εργαλείο για τη διασφάλιση της αειφορίας σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής ενός προϊόντος είναι η χρήση ενός «έγκαιρου συστήματος προειδοποίησης για τον προσδιορισμό τουριστικών προορισμών που φθίνουν και προληπτικών βέλτιστων πρακτικών», σχετικά με το οποίο η Επιτροπή εξέδωσε συγκεκριμένη [δημοσίευση](#). Οι τρέχουσες εργασίες της Επιτροπής για εναρμονισμένα κριτήρια [εύκολης πρόσβασης](#) στους τουριστικούς χώρους και στις υποδομές για άτομα με ειδικές ανάγκες αναμένεται να καταλήξουν σε πληροφορίες που θα βοηθήσουν στην παρατήρηση και μέτρηση αυτής της διάστασης της αειφορίας του ευρωπαϊκού τουρισμού.

Η λογική της αναζήτησης αξιόπιστων δεικτών που σχετίζονται με τον τουρισμό είναι ο προσδιορισμός των βασικών επιρροών του τουρισμού που είναι άμεσα μετρήσιμες ως αποτελέσματα της συμπεριφοράς των τουριστικών επιχειρήσεων και των επισκεπτών στους τουριστικούς προορισμούς. Η Eurostat έχει ξεκινήσει προπαρασκευαστικές εργασίες για την κατάρτιση ενός εγχειριδίου μεθοδολογίας με αντικείμενο την αποτίμηση της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης.